

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

**Měnová politika centrálních bank a její vliv na
makroekonomický vývoj v České republice a
Turecké republice**

**Monetary policy of central banks and its impact on
macroeconomic developments in the Czech
Republic and the Republic of Turkey**

Richard Černý

Plzeň 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Měnová politika centrálních bank a její vliv na makroekonomický vývoj v České republice a v Turecké republice“

vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 19. dubna 2024

v. r. *Richard Černý*

Zásady pro vypracování práce

1. Popište měnovou politiku včetně jejich nástrojů v centrálním bankovníctví
2. Charakterizujte základní makroekonomické ukazatele
3. Analyzujte a zhodnoťte vývoj české a turecké ekonomiky ve sledovaném období prostřednictvím základních makroekonomických ukazatelů
4. Formulujte vlastní návrh řešení v oblasti měnové politiky pro podporu snížení inflace a dalších indikátorů

Studijní program

Podniková ekonomika a management

Poděkování

Dovolte mi, abych tímto poděkoval Ing. et Ing. Miloši Novému za ochotný přístup a cenné rady, kterými přispěl k sepsání této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	7
1 Měnová politika a centrální bankovníctví	9
1.1 Nástroje měnové politiky	9
1.2 Základní typy měnové politiky	10
1.3 Transmisní mechanismus měnové politiky	12
1.4 Centrální bankovníctví	15
1.4.1 Funkce centrální banky	16
2 Základní makroekonomické ukazatele	19
2.1 Hrubý domácí produkt	19
2.2 Inflace	20
2.3 Nezaměstnanost	21
2.4 Měnový kurz	22
2.5 Peněžní agregát	24
3 Analýza vývoje české a turecké ekonomiky	26
3.1 Vývoj české ekonomiky	26
3.1.1 Hrubý domácí produkt (HDP)	26
3.1.2 Inflace	27
3.1.3 Nezaměstnanost	32
3.1.4 Měnový kurz	34
3.1.5 Peněžní agregát	36
3.2 Vývoj turecké ekonomiky	37
3.2.1 Hrubý domácí produkt	37
3.2.2 Inflace	39
3.2.3 Nezaměstnanost	42
3.2.4 Měnový kurz	44

3.2.5	Peněžní agregát	47
4	Vlastní sledování.....	49
4.1	Obchod A101	50
4.2	Produkty společnosti Apple	52
4.3	Předplatné streamovací služby Netflix.....	54
5	Návrh vlastního řešení	56
5.1	Česká ekonomika	57
5.2	Turecká ekonomika	60
	Závěr.....	65
	Seznam použitých zkratk.....	67
	Seznam použitých zdrojů.....	68
	Seznam tabulek.....	72
	Seznam obrázků	73
	Abstrakt	
	Abstract	

Úvod

V posledních letech se inflace stala jedním z klíčových a závažných témat nejen v České republice, ale i v Evropě a po celém světě. Centrální banky se aktivně snaží tuto výzvu řešit a stabilizovat ekonomické podmínky. Vývoj inflace v České republice v loňském roce nebyl příznivý, když míra inflace v lednu 2023 podle České národní banky (ČNB) meziročně vzrostla na výši 17,5 %. Jedním z možných nástrojů k potlačení inflace je úprava úrokových sazeb ČNB. Tento přístup není ojedinělý, což mě motivovalo k zaměření mé bakalářské práce na srovnání monetární politiky a postupů České národní banky s politikou a opatřeními centrální banky Turecké republiky.

Volba Turecké republiky jako srovnávacího subjektu byla záměrná z několika důvodů. Turecká republika má bohatou historii a tradičně slouží jako most mezi západní a východní kulturou a obchodem. Navíc jsou stále otevřená jednání o možném vstupu do Evropské unie. Turecká ekonomika se rychle rozvíjí a disponuje významným tržním potenciálem. Je důležité vnímat Turecko nejen jako exotickou turistickou destinaci, ale také jako zemi s bohatými zdroji, silným sektorem služeb, vzkvétajícím průmyslem a dynamickou infrastrukturou v oblasti energetiky, telekomunikací a dopravy.

První část této práce se zabývá obecným pojetím měnové politiky a centrálním bankovníctvím. Kde budu prezentovat nástroje, jež jsou využívány centrálními bankami, a které budou následně aplikovány i v praktické části této práce.

Druhá část této práce se orientuje na teoretické základy makroekonomických ukazatelů, jako je hrubý domácí produkt (HDP), míra inflace, úrokové sazby, množství peněz v oběhu a měnové kurzy.

Třetí část se zaměřuje na praktickou aplikaci teoretických konceptů. Konkrétně zde představuji a poté analyzuji empirická data a statistiky, týkající se zmíněných makroekonomických ukazatelů pro Českou republiku a Tureckou republiku.

Čtvrtá část je úzce provázána se třetí částí mé práce. Vzhledem k mým periodicky opakovaným, delším pobytům v Turecké republice ale zároveň i omezením v rámci bakalářské práce se tato část zaměřuje pouze na sledování cen vybraných produktů a služeb v Turecké republice, a to v období od roku 2019 až do února 2024. Tento časový úsek byl zvláště pozoruhodný vzhledem k hyperinflaci, která ovlivnila ekonomickou situaci v zemi, což se odrazilo na cenách a dostupnosti produktů a služeb pro spotřebitele.

Skrze osobní zkušenost a pravidelné návštěvy konkrétních prodejen a využívání služeb jsem získal data nereprezentativního složení, která reflektují nejenom cenové změny, ale i adaptaci trhu na inflační podmínky.

Závěrečná část mé bakalářské práce zahrnuje mé návrhy a opatření pro dosažení hlavních cílů – snížení a stabilizaci inflace jako nedílné součásti pozitivního makroekonomického vývoje v obou zemích.

Při zpracování bakalářské práce jsem využil metody vědeckého popisu, analýzy a matematického modelu. Data, která jsou obsahem práce, jsem čerpal z webů, literatury, statistických databází a vlastního sledování. Práce je napsána v souladu s citační normou APA7.

1 Měnová politika a centrální bankovníctví

Měnová politika je velmi úzce spjata s centrální bankou dané země. Dalo by se říci, že centrální banka „provazuje“ měnovou politiku v zemi. „Měnová politika dnes spočívá pouze v tom, že centrální banka reguluje (řídí) krátkodobé úrokové míry domácí měny, aby nakonec ovlivnila inflaci, HDP a zaměstnanost“ (Jílek, 2013, s. 15). Mezi další makroekonomické veličiny, které jsou ovlivněny, patří měnový kurz, velikost poskytnutých úvěrů a množství peněz v oběhu v dané ekonomice.

1.1 Nástroje měnové politiky

Podle Jílka (2013) celá podstata měnové politiky spočívá nejčastěji v regulaci úrokové míry v krátkodobém hledisku centrální bankou, která k tomu využívá nástroje, které jsou k tomu určené. Postup měnové politiky lze rozdělit na čtyři části, kdy v první části nalezneme nástroje měnové politiky, dále následuje operační cíl, což je samotná taktika měnové politiky. Zde navazuje zprostředkující cíl a poslední fáze tedy čtvrtá je konečný cíl. Poslední dvě jmenované fáze lze souhrnně označit jako strategie měnové politiky.

Centrální banka má k dispozici velké množství nástrojů, které může využít k ovlivňování měnových cílů. Obecně lze nástroje měnové politiky rozdělit na přímé a nepřímé.

Přímé nástroje měnové politiky, také označované jako direktivní či netržní nástroje, jsou ve vyspělejších ekonomikách využívány jen velmi málo a jsou aplikovány v méně rozvinutých státech. Do této kategorie přímých nástrojů lze zařadit úvěrové limity, úrokové stropy a povinné vklady.

1. Úvěrový limit představuje přímé stanovení úvěrových limitů. Rozlišují se dva typy úvěrových limitů a to relativní – což je maximální výše úvěru, který může komerční banka získat od centrální banky, absolutní – maximální výše úvěru, kterou může poskytnout komerční banka domácnosti.
2. Úrokový strop spočívá v nastavení maximální úrokové sazby centrální bankou komerčním bankám, kterou mohou požadovat, pokud komerční banky poskytují úvěr či minimální úrokový strop, pakliže se jedná o příjmové vklady.
3. Povinné vklady se ve většině případů týkají pouze místní samosprávy či centrálních institucí. Jedná se například o povinnost otevřít si bankovní účet a provádět přes něj určité operace, které jsou prováděny výhradně centrální bankou.

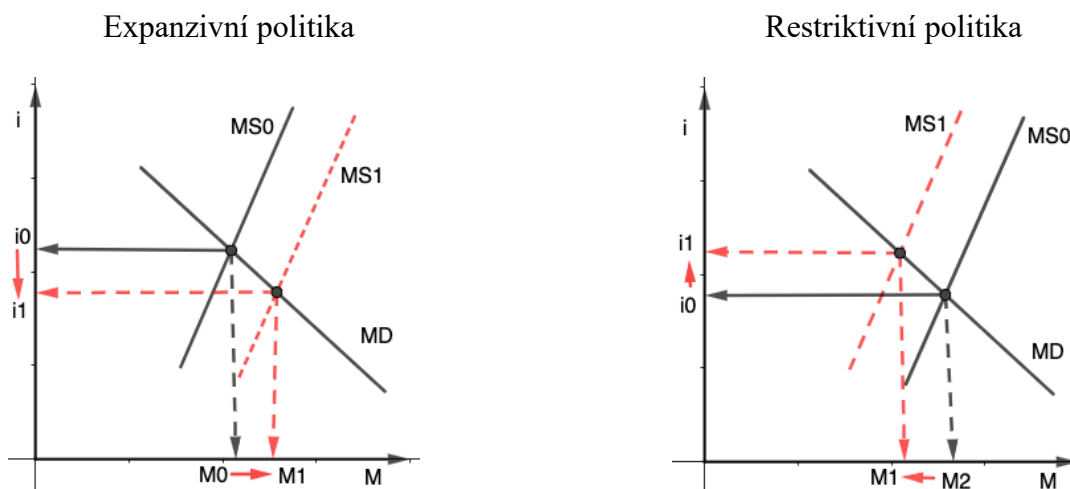
Mezi nepřímé nástroje neboli tržní nástroje se zařazuje diskontní sazba, operace na volném trhu či povinné minimální rezervy.

1. Diskontní sazba je úroková míra, kterou poskytuje centrální banka komerčním bankám při možnosti uložení jejich přebytečné likvidity. Jestliže centrální banka zvyšuje diskontní sazbu, jedná se o tzv. restriktivní monetární politiku, ale v opačném případě se jedná o expanzivní monetární politiku, tj. diskontní sazba se snižuje. Tyto dva pojmy budou vysvětleny ještě podrobněji v následujících řádcích.
2. Operace na volném trhu jsou pouze nákup či prodej cenných papírů (CP) centrální bankou. Jestliže centrální banka nakupuje CP, tak provádí expanzivní politiku, protože na trh vstupují peníze a zvyšuje se tedy počet peněz v oběhu. Naopak restriktivní politika je, když centrální banka prodává CP, a tedy stahuje peníze z oběhu v dané ekonomice.
3. Povinné minimální rezervy (PMR) jsou nejméně využívaný nástroj z nepřímých nástrojů monetární politiky. Změna sazby povinných rezerv je dosti velký zásah do dané ekonomiky země, a proto se nevyužívá. Poslední využití tohoto nástroje bylo v říjnu roku 1999, kdy procentuální sazba byla v České republice stanovena na 2 % (Molnár, 2021). Expanzivní měnová politika je v tomto případě tehdy, když se sníží míra povinných minimálních rezerv, protože dochází k růstu úvěrových zdrojů v komerčních bankách. V restriktivní měnové politice naopak dochází ke zvyšování sazby, kdy komerční banky musí zvýšit povinné rezervy, a tudíž se zmenšují zdroje k financování úvěrů, obecně na bankovní obchody.

1.2 Základní typy měnové politiky

Měnovou politiku lze rozdělit na dva hlavní směry, které se vážou spolu s operačními cíli monetární politiky, a tedy i centrálními bankami. V rámci měnové politiky rozlišujeme expanzivní a restriktivní měnovou politiku. Na následujícím obrázku č. 1 je znázorněno rozdělení měnové politiky na expanzivní a restriktivní měnovou politiku.

Obr. 1: Expanzivní a restriktivní měnová politika

Zdroj: Tuleja a kol. (2006, s. 209, 211), vlastní zpracování

Expanzivní měnová politika je úkon centrální banky ke snížení krátkodobé úrokové míry neboli diskontní úrokové míry. V tomto období je pro komerční subjekty „levné“ poskytovat úvěry domácnostem a podnikům nežli v restriktivním období. Expanzivní měnová politika je stimulem pro národní hospodářství a je uplatněna při očekávané nízké inflaci a vysoké nezaměstnanosti na trhu, kdy je potřeba „nastartovat“ ekonomiku. V krátkém období obvykle dochází ke zvyšování reálného produktu a zaměstnanosti. Jestliže se centrální banka rozhodne tento typ úrokové míry snížit, má to vliv i na další typy úrokových měr, mezi které patří 2T repo sazba a lombardní sazba (Jílek, 2013).

Repo sazba je vázána na oběh peněz v ekonomice. Jestliže se v ekonomice nachází velké množství peněz, tak komerční banky nabízejí levnější úvěry klientům. Tento jev vede ke zvyšování inflace, na kterou to má negativní vliv. Aby se předešlo tomuto vlivu, tak centrální banka stahuje od komerčních bank volné peníze (likviditu), za kterou jim poskytne cenné papíry. Po době splatnosti cenných papírů, která je v současné době 14 dnů (2T) jsou cenné papíry zpětně vykoupené centrální bankou za cenu, která je navýšena o úrok předem sjednaný, tento úrok je označován jako repo sazba (MONETA Money Bank, n.d.).

Lombardní úroková sazba je opakem k diskontní sazbě. Tato úroková míra je sazba, za kterou si půjčují komerční banky od centrální banky oproti zástavě cenných papírů. V porovnání s repo sazbou je tento typ úrokové sazby vyšší než výše zmiňovaná repo sazba.

Restriktivní měnová politika je typ zpřísnování politiky, během které dochází ke zvyšování krátkodobých úrokových sazeb centrální bankou. V jednoduchosti lze říci, že dochází ke snižování nabídky peněz, protože se v rámci hospodářství zvyšují veškeré úrokové sazby, o kterých jsme si řekli více v předchozích odstavcích, a tedy komerční banky nabízejí „dražší“ úvěry, které klienti, jak domácnosti, tak podniky, přijímají s nižší ochotou než během expanzivní měnové politiky. Z tohoto důvodu domácnosti i podniky méně utrácí a nastává okamžik snižování množství peněz v ekonomice. V krátkém horizontu je možné sledovat snížení úrovně reálného produktu a zaměstnanosti (Jílek, 2013).

V následující tabulce č.1 jsou shrnuty výše zmíněné typy úrokových sazeb v porovnání s expanzivní a s restriktivní měnovou politikou pro lepší přehlednost a porovnání, kdy se jaké typy úrokových sazeb zvyšují či snižují vzhledem k typu nastavení měnové politiky centrální bankou.

Tab. 1: Typy úrokových sazeb vzhledem k typu měnové politiky

Typ úrokových sazeb	Expanzivní měnová politika	Restriktivní měnová politika
Diskontní úroková míra	Snížení	Zvýšení
Repo úroková míra	Snížení	Zvýšení
Lombardní úroková míra	Snížení	Zvýšení

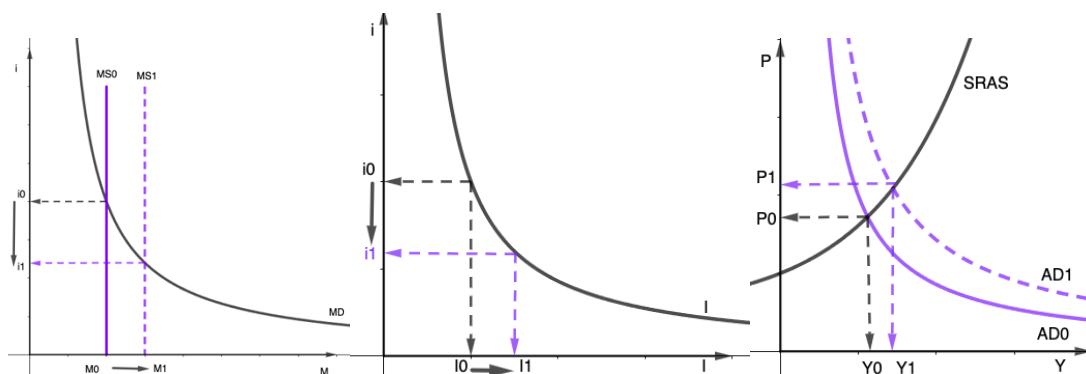
Zdroj: Jílek (2013, s. 18), vlastní zpracování

1.3 Transmisní mechanismus měnové politiky

Transmisní mechanismus je řetězec ekonomických vazeb, který umožňuje, aby změny, které se vykonají díky nástrojům měnové politiky, vedly k žádoucím změnám inflace. Transmisní mechanismus začíná změnou nastavení měnově-politických nástrojů neboli operačního cíle. Tato změna vede ke změně zprostředkujících cílů, na které mají operační cíle přímý vliv. Transformace, která nastala na zprostředkujících trzích, vede ke změně na cílových trzích, jejichž cenový vývoj centrální banka hodlá ovlivnit (Jílek, 2013).

Na následujícím obrázku č. 2 je znázornění transmisního mechanismu měnové politiky standardního keynesiánského typu v krátkém období.

Obr. 2: Transmisní měnová politika

Zdroj: Tuleja a kol. (2006, s. 209), vlastní zpracování

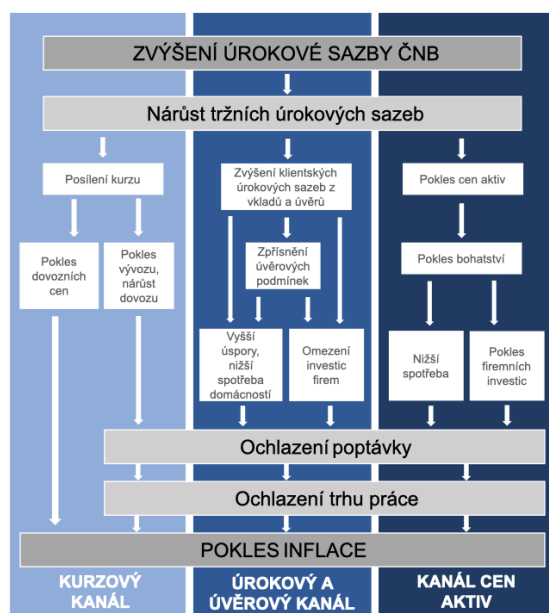
Výše uvedený obrázek č. 2 znázorňuje zleva situaci, kdy centrální banka zvyšuje množství peněz z M_0 na M_1 v dané ekonomice a dochází k poklesu úrokové míry z i_0 na i_1 . Prostřední graf znázorňuje, jestliže poklesne úroková sazba z i_0 na i_1 , dojde k růstu investic z I_0 na I_1 . Pravý graf ukazuje, že jestliže rostou investice, tak dochází k růstu reálného produktu z Y_0 na Y_1 .

Transmisní mechanismus může být pojat různými způsoby. Kde mezi ty nejznámější se řadí keynesiánské pojetí měnové politiky a monetaristické pojetí měnové politiky.

První zmíněný přístup, tedy keynesiánský, je založen na ovlivňování úrokové míry. Ten je využíván v období recese, kdy dochází ke snižování úrokových sazeb v ekonomice. Druhý zmíněný monetaristický způsob je založen na ovlivňování peněžní zásoby.

Složitost tohoto transmisního mechanismu v měnové politice je znázorněna na následujícím obrázku č. 3. Jednotlivé vztahy mezi změnou úrokové míry a následnou změnou inflace jsou dosti složité z důvodu existence několika transmisních kanálů. Mezi ty nejdůležitější v české ekonomice patří kurzový kanál, úrokový kanál a kanál cen aktiv. Jak je zmíněno výše, ve všech těchto typech kanálů hraje důležitou roli změna úrokových sazeb v provázanosti se změnou inflace. Dle jednoho nejdůležitějšího ekonomického pravidla *ceteris paribus*, neboli za jinak stejných podmínek, zvyšování úrokových sazeb snižuje budoucí inflaci.

Obr. 3: Kanály transmisičního mechanismu měnové politiky

Zdroj: Brázdík a kol. (2021)

V první části se podíváme na první z kanálů, a to na kurzový kanál, který je výše znázorněn také na prvním místě.

Kurzový kanál v transmisičním mechanismu je přímo i nepřímo provázán s měnovým kurzem v dané ekonomice. V základních druzích měnové politiky jsme si uvedli, že při zavádění zvyšování úrokových sazeb v krátkém období dochází ke zvýšení poptávky po penězích v domácí měně a následně je tento úkaz promítnut i do posílení domácí měny proti ostatním měnám. Při posílení kurzu dochází k tomu, že „zlevňuje“ import zboží, což vede k pomalejšímu růstu spotřebitelských produktů a jejich cen na domácím trhu. Tento výše popsany proces vede ke zpomalení růstu domácí ekonomiky i na trhu práce a toto zpomalení je důležité pro směřování k nižší inflaci v zemi tedy tento jev lze nazvat protiinflační směr (Brázdík a kol., 2021).

Druhý zmíněný kanál je úrokový a úvěrový kanál, který je spojen s úrokovými sazbami, které nastaví Česká národní banka (ČNB). Zvyšování sazeb ČNB vede k růstu ceny peněz v ekonomice, což navádí domácnosti i podniky k budoucí spotřebě peněz, než ke spotřebě současné (v budoucnosti budou mít současné peníze vyšší cenu). V tento okamžik podniky i domácnosti přehodnocují své investice a dochází k poklesu využívání úvěrů a nových žádostí o ně, protože jejich cena „pořízení“ roste. Dochází tedy k tvorbě úspor na úkor okamžité spotřeby aktiv (peněz). V konečném důsledku tyto jevy nadále utlumují danou ekonomiku a snižují inflaci na konkrétním trhu.

Poslední graficky znázorněný kanál je kanál cen aktiv, který na trhu působí skrze finanční i nefinanční aktiva. Zde si můžeme představit nemovitosti, ale také cenné papíry. Zvyšující se úrokové sazby snižují výnosnost, jak finančních, tak nefinančních aktiv, která je trhem očekávána. Tento jev vede opět k přehodnocování investičních kroků, které se promítají do zpomalení ekonomického růstu z důvodu nižší poptávky, což má za následek snižující inflaci (Brázdík a kol., 2021).

Krátkodobé snižování či zvyšování úrokové sazby ČNB má jen malý vliv na ekonomiku v oblasti investic a také v oblasti spotřeby. V následující tabulce č. 2 jsou znázorněny kanály, které zvyšují či snižují inflaci v budoucnosti.

Tab. 2: Kanály pro zvyšování či snižování budoucí inflace

Zvyšování budoucí inflace	Snižování budoucí inflace
Pokles investic	Snižování cen akcií
Zvýšení úrokových nákladů podniků	Snižování potřeby (poptávky) po úvěrech
Zvyšování státní dluhové služby	Příliv krátkodobého kapitálu

Zdroj: Revenda a kol. (2012, s. 352), vlastní zpracování

1.4 Centrální bankovníctví

Centrální bankovníctví vzniklo spolu s centrálními bankami, které jsou poměrně mladými institucemi. Jejich historie sahá do 17. století, kdy vznikly první dvě centrální banky na světě, a to konkrétně britská Bank of England a švédská Swriges Riksbank. Největší rozmach centrálních bank nastal až v 19. století a v některých zemích až v poválečném období ve 20. století, kdy jeden z důvodů zakládání centrálních bank bylo znovu sestavení dané ekonomiky a zabránění rozhazovačnosti vlád či panovníků po ničivých dopadech válečných konfliktů. Za nejstarší důvody vzniku centrálních bank a centrálního bankovníctví se považují za prvé finanční zájmy vlád, kdy tato centrální banka kdykoliv doplní chybějící finanční zdroje v zemi, za druhé zájem vlády soustředit veškerý souhrn finančních prostředků do jedné vlastní instituce (Revenda, 2011).

První ze zmíněných důvodů vedl, kvůli ničím neomezenému půjčování z vlastní banky a tím zvyšování množství peněz v oběhu, k rozvratu státních financí. To bylo i důvodem k dříve či později zavedeným restrikcím a omezením možností půjčovat si od centrálních bank. V současném světě v tržních a vyspělých ekonomikách je centrální banka již

nezávislý subjekt a není vázána na rozhodnutí vlády v dané ekonomice. Ovšem jak bude dále uvedeno na praktickém příkladu v části práce, ve které se budu věnovat porovnání zásahů centrálních bank v České republice a v Turecké republice, tak i v současné době lze objevit snahy o podřízení centrální banky vládě či jednotlivci (Revenda, 2011).

1.4.1 Funkce centrální banky

Centrální banky ve vyspělých státech plní i mnoho základních funkcí, které jsou pro chod celé ekonomiky velmi důležité. Tyto funkce jsou mezi sebou vzájemně provázány a nelze je od sebe oddělit a dívat se na ně samostatně. Hlavním cílem centrální banky je podpora stabilního měnového vývoje a bezpečnosti, spolehlivosti a důvěry v bankovní systém v dané zemi (Revenda, 2011). Následující obrázek č. 4 nám znázorňuje jednotlivé funkce centrální banky, na které se nyní podrobněji, a popíšeme si jejich provázanost a účelnost v centrálním bankovníctví.

Obr. 4: Funkce centrální banky

Zdroj: Revenda (2011, s. 33), vlastní zpracování

První činnost, která je výše zmíněna, je emisní činnost centrální banky. V obecném pojetí se jedná o veškeré hotovostní operace s penězi. Je důležité zmínit, že centrální banka emituje, kromě hotovostních operací s penězi, také bezhotovostní operace s penězi. Ovšem na trhu s hotovostními operacemi vystupuje centrální banka jako monopol¹ a na trhu s bezhotovostními operacemi je pouze jeden z emitentů. Mezi další a hlavní emitenty bezhotovostních operací s penězi patří komerční banky. V současné době se množství peněz v oběhu neustále rozrůstá, ale především se mění struktura, ve které se peníze vyskytují. V minulosti zde převažovaly hotovostní operace, což se v aktuální době změnilo a převažují bezhotovostní operace (Revenda, 2011).

¹ Monopol je podnik, který jako jediný poskytuje daný statek bez blízkých substitutů na trhu (N. G. Mankiw, 2009).

Dle Revendy (2011) měnová politika se váže k první zmíněné činnosti. Představuje totiž regulaci peněz v dané ekonomice. Výše jsem zmínil, že v současné době se struktura peněz v ekonomice převážila ve prospěch bezhotovostních operací, kdy měnová politika nabývá více na významu nežli dříve při převaze hotovostních operací v ekonomice, protože centrální banka není v tomto ohledu absolutním emitentem. Při provádění měnové politiky musí centrální banky respektovat a dodržovat zdravý vývoj bankovního systému neboli dodržovat finanční stabilitu trhu.

Devizová činnost se zabývá držbou devizových rezerv státu a operacemi s rezervami na devizových trzích a jejich případnou devizovou regulací. Centrální banka operuje s devizovými rezervami a tyto operace mají čtyři základní funkce:

1. Udržování hodnoty devizových rezerv
2. Zabezpečování devizové likvidity země
3. Zajišťování výnosnosti devizových rezerv
4. Ovlivňování vývoje měnového kurzu domácí měny

Důležité je zmínit, že ve většině vyspělých zemí je domácí měna volně směnitelná. Toto například platí pro euro, ale i českou korunu, ovšem už to neplatí například pro tureckou liru, se kterou se v této práci setkáváme (Revenda, 2011).

Regulace a dohled bank v centrálním bankovníctví hrají klíčovou roli v udržování stability finančního systému a dodržování měnové neboli monetární politiky. Centrální banka hraje v tomto procesu zásadní roli, a to prostřednictvím následujících funkcí:

1. Stanovení měnové politiky – rozhodování o úrokových sazbách
2. Prudenciální dohled nad bankami – sledování kapitálových požadavků, likvidity, kvality úvěrů
3. Poskytování likvidity bankám – centrální banka může poskytnout komerčním bankám potřebnou likviditu, pokud hrozí bankovní krize, což zahrnuje půjčky a operace na otevřeném trhu
4. Stanovení bankovních rezerv (povinné minimální rezervy) – banky musí dle zákona udržovat na svých účtech povinné rezervy u centrální banky
5. Dohlížení na platební systém

Mezi poslední činnosti centrální banky se zařazuje „banka bank“. Pod tímto pojmem si lze představit to, že centrální banka v dané zemi vůči ostatním bankám na trhu vystupuje jako jejich „bankéř“. Mezi operace, které jako „bankéř“ centrální banka provádí, se řadí

přijímání vkladů od bank, poskytování úvěrů bankám a provádění operací s cennými papíry s komerčními bankami.

Jedna z posledních funkcí centrální banky a historicky i nejstarší je banka státu. „Centrální banka vede účty a provádí některé operace pro vládu, centrální orgány, orgány místní moci a správy a některé podniky veřejného sektoru“ (Revenda, 2011, s. 36).

Podle Revendy (2011) se mezi činnosti, které se sem řadí, patří následující:

1. Pokladní plnění státního rozpočtu
2. Správa státního dluhu
3. Poskytování úvěrů státnímu rozpočtu

2 Základní makroekonomické ukazatele

V druhé kapitole mé bakalářské práce se budeme koncentrovat na základní charakteristiku makroekonomických ukazatelů. Na následujících řádcích rozeberu tyto makroekonomické ukazatele, protože nás budou dále provázet v celé této kapitole, a i v rámci praktické části, kde tyto ukazatele převedeme do praxe, a porovnáme si je v rámci České republiky a Turecké republiky.

Důvodem, proč se nejdříve zaměříme na rozbor a pochopení makroekonomických ukazatelů, které jsou níže zmíněné, je to, že jsou důležité pro pochopení tématu této práce. Měnová politika obou zkoumaných zemí má jasný cíl, a to je pozitivní hospodářský vývoj. Makroekonomické ukazatele jsou statistiky a míry, které slouží k měření a hodnocení celkového stavu ekonomiky určitého státu. Hlavním cílem těchto ukazatelů je poskytovat informace o zdraví a výkonnosti ekonomiky a pomáhat vládám, centrálním bankám, podnikatelům, ale i investorům a občanům lépe porozumět ekonomické situaci daného státu.

Mezi makroekonomické ukazatele, které zde budou rozepsány, zařadím hrubý domácí produkt (HDP), inflaci, nezaměstnanost, úrokovou sazbu a měnové kurzy. Tyto pojmy si blíže rozepíšeme v následujících podkapitolách, kde pro lepší pochopení a znázornění budou využity mapy, grafy, popřípadě tabulky.

2.1 Hrubý domácí produkt

„Hrubý domácí produkt (HDP) je tržní hodnota všech finálních statků vyrobených v ekonomice za dané časové období“ (Mankiw, 2009, s. 471).

Hrubý domácí produkt zachycuje veškerou finální produkci, jak fyzických výrobků, které jsou na daném území vyprodukovány, tak služeb, které jsou prováděny a alokovány na stejném území. Tento veškerý souhrn je následně peněžně vyjádřen, aby tento ukazatel mohl být nadále využíván ke srovnávání ekonomik neboli ekonomické síly určité země. Tento převod na peněžní hodnotu, která je v prvotním okamžiku vyjádřena v národní měně, musí být dále převeden na jednu stejnou měnu, která je dále porovnatelná s výkonností ostatních států. Pro tento převod z národní měny na jednotnou měnu využíváme paritu kupní síly (PPP, Purchasing Power Parity).

Parita kupní síly se zabývá měnovými kurzy, podle kterých by za jednotku jakékoli zvolené měny mělo být možné koupit totéž množství stejného zboží ve všech zemích na světě (Mankiw, 2009).

Mankiw (2009) mimo jiné uvádí, že HDP je složen ze spotřeby, investic, vládních výdajů a čistého vývozu.

$$Y = C + I + G + NX$$

Spotřebou jsou výdaje domácností za zboží a služby v dané zemi bez nákupu nemovitostí.

Investice jsou výdaje na kapitálové vybavení, stroje či zařízení, ale také budovy, nákup nových bytů či domů.

Vládní výdaje jsou výdaje na nákup statků – zboží či služba.

Poslední členek rovnice je čistý vývoz, což je rozdíl mezi příjmy z vyvezeného, exportovaného zboží a domácími výdaji za zahraniční zboží (Mankiw, 2009).

2.2 Inlace

Každý jedinec se již ve svém životě setkal s pojmem inflace, pod kterým si představíme růst cenové hladiny. Ve své podstatě je to pravda, ovšem jedná se pouze o velmi zjednodušený pohled na tento pojem a jeho problematiku v ekonomice. Jedna z definic inflace je „... dlouhodobější nepřetržitý růst cenové hladiny, který je spojen s nadměrnou emisí peněz a vede k poklesu kupní síly peněz.“ (Revenda, 2011, s. 274). Dle jiné definice je inflace opakovatelný růst cen v konkrétní ekonomice, v určité zemi. Projevuje se oslabením kupní síly neboli reálné hodnoty měny proti zboží či službám, které jsou nabízeny, a spotřebitel je nakupuje (Česká národní banka [ČNB], n.d.).

V aktuální době je inflace velmi často skloňované slovo, ovšem jestli se daná ekonomika snaží snižovat inflaci s jasně definovanými kroky, tak lze hovořit o dezinflaci. Dezinflace je jednoduše řečeno pokles inflace a tohoto cíle se všechny centrální banky snaží docílit. Centrální banky mají za cíl mít ve své ekonomice inflaci ve 2 % míře, která se označuje za tzv. zdravou inflaci a cenovou stabilitu. Mohla by nastat otázka, proč tato hranice není nastavena na 0 % míru inflace. Kdyby hranice a cílová „meta“ centrálních bank byla zmíněných 0 %, pak by v případě potřeby nebyla centrální banka schopna korigovat úrokové sazby, jako to dělá v případě toho, kdy tato hranice je nastavena na 2 % míru

inlace. Pokud by se inflace pohybovalo kolem 0 % ovšem v kladné části, tak by docházelo k mnoha problémům. Například kdyby docházelo k poklesu tempa reálného ekonomického růstu a růstu nezaměstnanosti, tak by centrální banka nemohla využít možnosti dalšího snižování úrokových sazeb, protože v tomto ohledu by se jednalo již o záporné úrokové sazby, což není standardní přístup měnové politiky.

V následujících třech odstavcích dle Kütnera (2023) se inflace v teorii rozděluje dle její velikosti na tři typy: mírná neboli plíživá, pádivá a hyperinflace.

Mírná inflace je přijatelný typ inflace v dané ekonomice, kterou neohrožuje a v číselném vyjádření se jedná o jednotky procent ročně. Tento typ inflace je cílem každé ekonomiky a jedná se o inflaci, která je stabilní v rámci dané země.

Druhým typem inflace je tzv. pádivá. Zde se již hovoří o dvojciferném či trojčiferném procentuálním vyjádření inflace v určité ekonomice. Pro danou ekonomiku to jsou značné ekonomické náklady a vyvolá to pocity nejistoty nejen ve finančním sektoru. Spotřebitelé požadují zvýšení mezd, což může vést k inflační spirále. V tomto ohledu se jedná například o Egypt, Kubu, Turecko či Maďarsko.

Posledním zmíněným typem inflace je hyperinflace. Tento pojem se v evropském pojetí zmiňoval především v minulém století, kdy se jednalo o poválečnou hyperinflaci v dnešním Německu. V aktuální době se jedná o státy zasažené válečným konfliktem či o velmi ekonomicky nestabilní země. Konkrétně k datu 20.10. 2023 lze o hyperinflaci hovořit v případě ekonomiky ve Venezuele, Libanonu, Sýrii či v Argentině. V těchto státech nastává rozvrat ekonomiky a obyvatelé upřednostňují cizí měnu jako uchovatele hodnoty.

2.3 Nezaměstnanost

Mezi další významné makroekonomické ukazatele se řadí míra nezaměstnanosti. S nezaměstnaností se musí vypořádat všechny státy světa bez rozdílu jejich vyspělosti v oblasti ekonomiky. Obyvatelé daného státu se rozdělují na dvě velké skupiny. První skupina jsou tzv. ekonomicky aktivní označováni jako pracovní síla, kterou lze dále rozlišit na obyvatele zaměstnané a obyvatele nezaměstnané. Druhá skupina obyvatel jsou označováni za tzv. ekonomicky neaktivní.

V rámci první skupiny jsou takto označováni lidé, kteří jsou práce schopní či se o pracovní místo ucházejí. Ve druhé skupině, ekonomicky neaktivní, jsou lidé, kteří výše zmíněné

kritérium nesplňují a jsou zde zařazeni například děti, studenti, ženy v domácnosti či invalidé (Cudziková, 2018).

Daná ekonomika státu nám v sobě ukrývá různé typy nezaměstnanosti. V aktuální době rozlišujeme 4 základní typy nezaměstnanosti dle jejich příčin vzniku.

První typ nezaměstnanosti je označován jako frikční nezaměstnanost. Když se člověk přestěhuje z jednoho města do druhého a hledá novou pracovní pozici v novém bydlišti či po absolvování školy. Frikční nezaměstnanost, jako jedna z mála, je typická svým krátkodobým setrváním, protože je to pouze na přechodné období. Lze ji tedy označit za „zdravou“ či prospěšnou nezaměstnanost v dané ekonomice (Jurečka a kol., 2023).

Druhým typem nezaměstnanosti je strukturální nezaměstnanost. Jak již samotné pojmenování napovídá, bavíme se zde o kolizi kvalifikační a struktury nabízené nebo poptávané práce. Tento typ, proti prvnímu zmíněnému, má již dlouhodobý charakter a svojí závažností je pro danou ekonomiku nejhorší (Jurečka a kol., 2023).

Cyklická nezaměstnanost je provázána s cyklem ekonomiky. Kdy během fáze recese cyklická nezaměstnanost narůstá, a naopak v době expanze je na poklesu. Její trvání je odvíjeno, jak jsem již zmínil výše, dle ekonomického cyklu. Nevýhodou tohoto typu je její plošné působení, kdy se nejedná pouze o regiony či o dané obory, ale o celou ekonomiku daného státu jako celek (Jurečka a kol., 2023).

Poslední typ nezaměstnanosti se označuje jako sezonní. Tento typ je možné sledovat v odvětvích, které jsou, jakkoliv závislé na konkrétním ročním období. Nejvíce „zasazené“ oblasti ekonomiky jsou zemědělství, turismus, potravinářský průmysl konkrétněji cukrovarnictví či stavební odvětví (Jurečka a kol., 2023).

2.4 Měnový kurz

Měnový kurz je dalším velmi podstatným ukazatelem v makroekonomii. Ve své bakalářské práci se zaměřuji na Českou republiku a Tureckou republiku. Obě tyto země mají vlastní národní měny a nejsou součástí světové rezervní měny. Jak domácnosti a podniky daných států, tak i obyvatelé musejí ve většině případů při vycestování do zahraničí řešit měnový kurz, myšleno jak fyzicky v případě směnárny, tak v digitální podobě při platbě kartou. Ale na tento konkrétní příklad již zmíněných států se podíváme podrobněji v praktické části této práce.

Měnový kurz obecně je poměr dvou rozdílných měn a tento kurz je ovlivněn řadou faktorů. Měnový kurz může mít mnoho podob, rozlišuje se mezi pevným (fixním) měnovým kurzem a plovoucím (floating) měnovým kurzem.

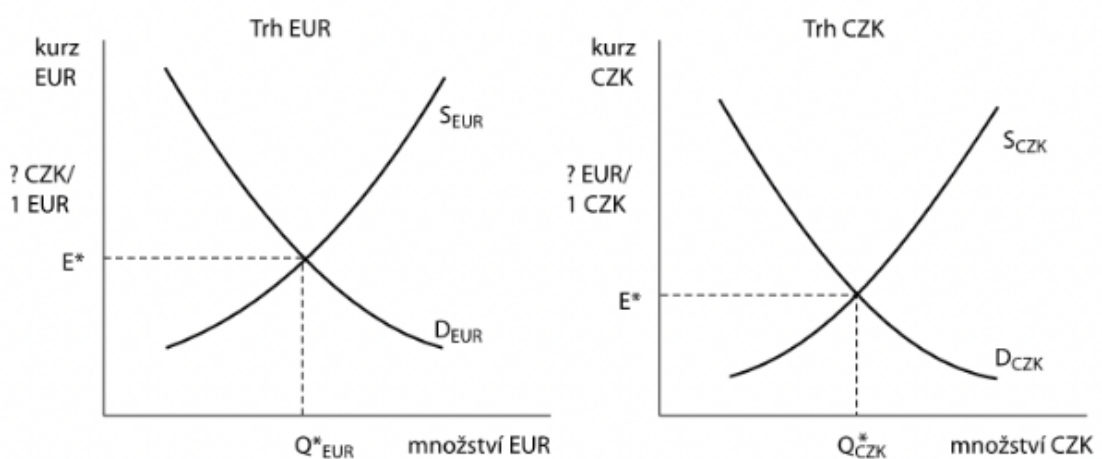
„Pevný či také fixní měnový kurz značí pevně stanovený nominální měnový kurz vůči jiné měně či koši cizích měn.“ (ČNB, n.d.).

Oproti tomu plovoucí měnový kurz dle ČNB je popsán takto: „Plovoucí měnový kurz je určen na devizových trzích v závislosti na poptávce a nabídce a obecně u něj tedy dochází k neustálým pohybům.“ (ČNB, n.d.).

Změny měnového kurzu mají dopady na všechny ekonomické subjekty v dané ekonomice. Jsou dvě základní operace, které mohou nastat. První z nich je zhodnocení (apreciace) měnového kurzu, což představuje zvýšení hodnoty domácí měny vyjádřené množstvím druhé (zahraniční) měny. Opakem tohoto jevu je naopak znehodnocení (depreciace), a to je projevem snížení hodnoty domácí měny vyjádřené množstvím druhé (zahraniční) měny (Mankiw, 2009).

Tento jev je lépe pochopitelný na následujícím obrázku č. 5, kdy pro popis jevu využijeme českou národní měnu – česká koruna (CZK) a měnu eurozóny – euro (EUR). Na levé části obrázku je znázorněn trh s eurem, na pravé části je vyobrazen trh s českou korunou.

Obr. 5: Měnové trhy s Eurem a Českou korunou

Zdroj: Jurečka a kol. (2023, s. 325)

Horizontální osa nám popisuje množství EUR a na vertikální ose je měnový kurz této měny, která dále je vyjádřena poměrem k CZK (? CZK/1 EUR) neboli jaké množství CZK odpovídá 1 EUR. Křivka poptávky má zde klesající vyobrazení, což vyjadřuje, že když cena CZK za EUR poroste, tak poptávka po EUR bude nižší. Nabídka v tomto

případě má rostoucí povahu, když cena CZK za EUR poroste, tak bude nabízené více, protože české zboží nebo zboží za českou cenu bude levnější. Proto nabídka EUR bude vyšší než jejich poptávka po EUR (Jurečka a kol., 2023).

Na měnový kurz působí mnoho faktorů, které tento kurz ovlivňují. Je důležité se na tento problém zaměřit odděleně v krátkém a dlouhém období.

V krátkém období ovlivňuje měnový kurz změna úrokových sazeb. Z pohledu investic budou možní investoři hledat vyšší úrokové sazby z důvodu vyššího možného výnosu při stejném riziku. Proto jestliže úrokové sazby vzrostou v jedné zemi, tak v zemi druhé, kde úrokové sazby zůstaly nezměněny, dochází k možnému odlivu investorů do první země, díky vyšším úrokovým sazbám, a tedy vyššímu možnému výnosu. Dalším faktorem, který ovlivňuje měnový kurz, je změna míry inflace. Když dochází ke zvyšování míry inflace v dané ekonomice, tak se statky stávají dražšími než v zemi, kde ke zvyšování míry inflace nedochází. Tedy dochází k poklesu poptávky v zemi, kde se inflace zvýšila vůči druhé zemi, kde tento jev není. Dále dochází k poklesu poptávky po domácí měně v zemi, kde došlo ke zvýšení míry inflace a zároveň dochází ke zvýšení poptávky po zahraniční měně. V konečném důsledku dochází k znehodnocení domácí měny vůči zahraniční měně. Posledním zmíněným faktorem je změna růstu nabídky peněz, který ovlivňuje jak inflaci v dané ekonomice, tak i úrokové sazby. Jestliže se zvýší nabídka peněz v ekonomice, tak dochází k růstu cen a následně k růstu míry inflace a k poklesu úrokových sazeb. Tento problém vede k znehodnocení měny v dané ekonomice vůči státům, kde růst nabídky peněz není tak rychlý a dojde tedy k růstu kurzu zahraniční měny (Jurečka a kol., 2023).

2.5 Peněžní agregát

Posledním zmíněným makroekonomickým ukazatelem je peněžní agregát neboli peněžní zásoba v určité ekonomice. Tento ukazatel je měřen pomocí měnových agregátů, které jsou v literatuře a ve společnosti označeny písmeny M1, M2 a M3. Jejich hlavní rozdílnost je ve schopnosti likvidity daného agregátu. Likvidita znamená „stupeň připravenosti aktiv k platbám“ (Jurečka a kol., 2023). Nyní se podíváme na jednotlivé typy agregátů, co se do nich zahrnuje, a jaká je jejich základní charakteristika.

První zmíněný je agregát M1, který v sobě zahrnuje hotovostní oběživo a netermínované vklady, které jsou často označovány jako vklady na požádání. V ekonomice se jedná o

bankovky, mince a zůstatky na běžných bankovních účtech V jednoduché rovnici lze tento vztah k agregátu M1 vyjádřit takto (Jurečka a kol., 2023).

$$M1 = \text{oběživo} + \text{netermínované vklady}$$

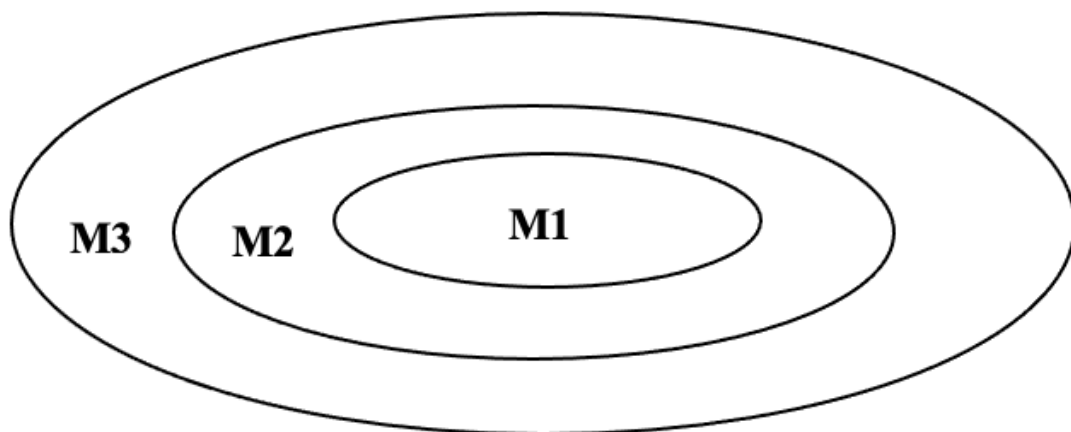
Agregát typu M2 neboli střední peníze je složen z agregátu M1 a termínovaných vkladů, kde jejich splatnost nesmí přesáhnout 2 roky a výpovědní lhůta je zde maximálně 3 měsíce. Tedy v rovnicovém vyjádření je tento typ složen následovně (Jurečka a kol., 2023).

$$M2 = M1 + \text{termínované vklady}$$

Poslední zmíněný agregát M3 je označen jako široké peníze, protože je složen nejen z předchozích dvou typů agregátů, ale je dále doplněn o akcie, podílové fondy, dluhopisy (zejména státní dluhopisy) a repo operace (Jurečka a kol., 2023).

$$M3 = M1 + M2 + \text{akcie, podílové fondy, dluhopisy}$$

Obr. 6: Peněžní agregáty

Zdroj: Jurečka a kol. (2023, s. 103), vlastní zpracování

Jak jsou výše na obrázku č. 6 znázorněny jednotlivé peněžní agregáty, tak nejširším pojetím je agregát typu M3, a naopak nejužším agregátem je typ M1. Čím je daný typ agregátu vyšší, tím je jeho likvidita nižší, protože jsou pro jeho likviditu nutné další operace jako jsou například operace na burze cenných papírů v rámci agregátu typu M3 (Jurečka a kol., 2023).

3 Analýza vývoje české a turecké ekonomiky

Prozatím jsme si v rámci předchozích kapitol ukotvili teoretické základy k tomu, abychom nyní tento teoretický základ převedli do praxe. V této kapitole se zaměříme na analýzu vývoje české ekonomiky a turecké ekonomiky, kdy na konci obě ekonomiky vyhodnotím. Obě tyto ekonomiky budu na dalších stránkách porovnávat nejen mezi sebou, ale také s teoretickými poznatky.

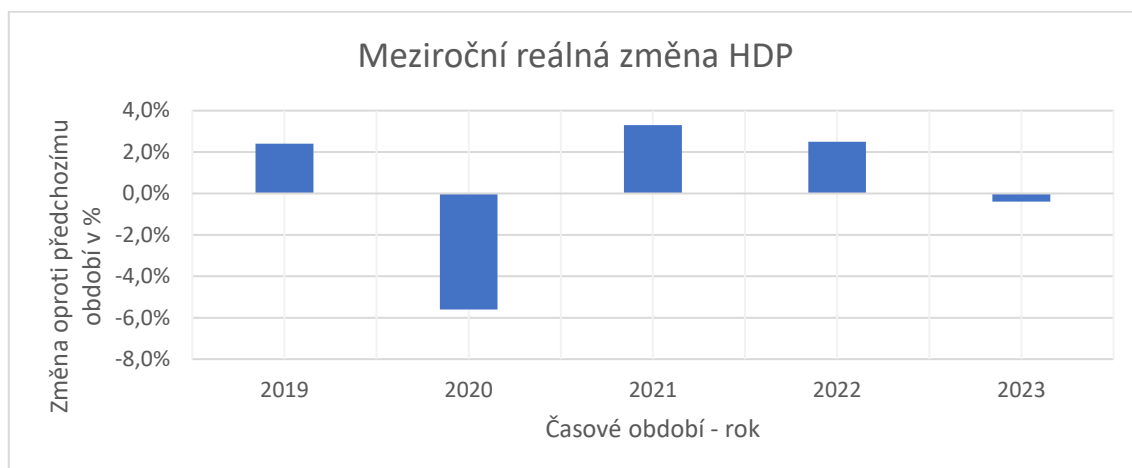
3.1 Vývoj české ekonomiky

V části této podkapitoly se soustředíme na Českou republiku a její ekonomiku, kde jednotlivě proberu makroekonomické ukazatele v praktickém vyjádření. Jedná se o makroekonomické ukazatele, které kopírují pořadí a věcnou souvislost s termíny, které byly zmíněny v rámci teoretické části.

3.1.1 Hrubý domácí produkt (HDP)

Hrubý domácí produkt za rok 2019 vzrostl oproti předcházejícímu roku o 2,4 % v meziročním srovnání. Celkový růst byl nejvíce ovlivněn spotřebou domácností a zahraniční poptávkou (Český statistický úřad [ČSÚ], 2020). Jednalo se o poslední rok, než celý svět zasáhla pandemie COVID-19. Následující rok 2020 zaznamenal snížení o 5,6 %. Tento propad byl nejhlubší v historii samostatné České republiky. Nejvíce byl ovlivněn poklesem spotřeby domácností, vládními výdaji a také zahraniční poptávkou (ČSÚ, 2021). Ovšem vládní výdaje zaznamenaly růst v podobě protipandemických opatření. Rok 2021 zaznamenal meziroční růst o 3,3 % (ČSÚ, 2022). Stoupající trend byl zachován i v roce 2022, kdy růst HDP představoval 2,5 % s tím, že byl nejvíce podpořen zahraniční poptávkou a negativně ovlivněn spotřebou domácností (ČSÚ, 2023a). Poslední sledovaný rok 2023 zaznamenal zhoršení o 0,4 %. Zde byl pokles negativně podpořen oblastí ubytovacích služeb, pohostinství a dopravy. Vývoj ve sledovaném období je znázorněn obrázkem č. 7 (ČSÚ, 2024a).

Obr. 7: Vývoj meziročního HDP v České republice do 4.čtvrtletí 2023

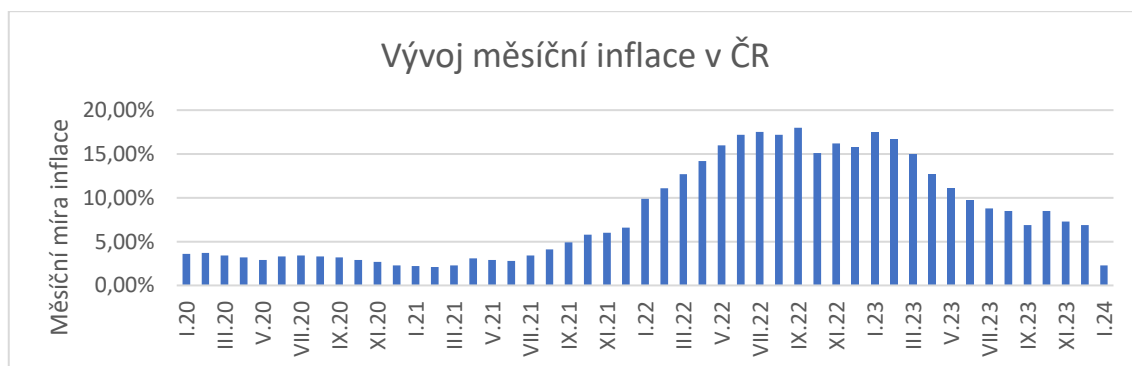

Zdroj: ČSÚ (2020), ČSÚ (2021), ČSÚ (2022), ČSÚ (2023a), ČSÚ (2024a), vlastní zpracování

3.1.2 Inlace

Inlace je jeden z nejdůležitějších faktorů v rámci makroekonomie. V současné době patří tento pojem také k nejvíce skloňovaným slovům, jak v Evropě, tak v České republice. Snad není nikdo, koho by se tato situace netýkala. V roce 2023 průměrná míra inflace v České republice činila 10,7 %. Došlo zde ke snížení vzhledem k hodnotě inflace v roce 2022, kde se průměrná míra inflace držela hodnoty 15,1 %, což byla nejvyšší míra inflace od roku 1993, kdy míra inflace byla necelých 21 %. Tedy snížení průměrné míry inflace v roce 2023 oproti roku 2022 bylo o 4,4 % (ČSÚ, 2023b). Na níže uvedeném obrázku č. 8 znázorňujeme měsíční vývoj inflace.

Obr. 8: Vývoj míry inflace v České republice

Zdroj: Trading Economics (2024a), vlastní zpracování

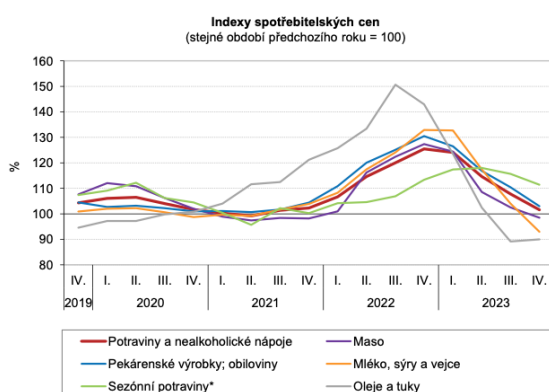
Jak jsem již uváděl v teoretické části, která se věnuje typům inflace, spadala česká ekonomika dle výše uvedených dat v roce 2022 a v roce 2023 do druhého typu inflace,

který se označuje jako pádivá inflace. Pro tento typ inflace zjednodušeně platí, že je vyjádřena minimálně dvouciferným číslem.

Inflace je spojena s například pojmem index spotřebitelských cen. V rámci tohoto indexu nejvíce inflaci ovlivnil nárůst cen bydlení, ale také ubytovacích služeb či stravovacích zařízení (ČSÚ, 2024b).

Naopak na opačném břehu tohoto indexu se pohybovaly ceny potravin, pohonných hmot či nealkoholických nápojů, což je možné vidět na obrázku č. 9 (ČSÚ, 2024b).

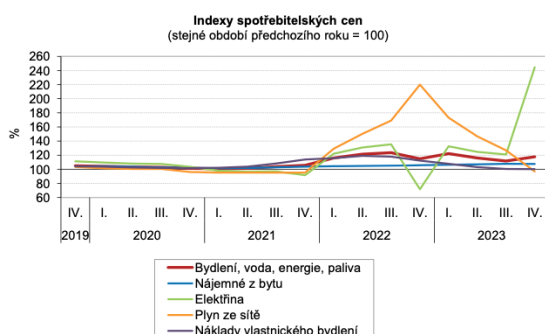
Obr. 9: Indexy spotřebitelských cen (stejně období předchozího roku = 100)

Zdroj: ČSÚ (2024b)

Jestliže se podíváme na tento vývoj od roku 2020 či od roku 2021, tak zastoupení kategorií je jiné. Na následujícím obrázku č. 10 můžeme lehce vypožorovat, že největší nárůst byl v kategorii „elektrina“, kde se cenová hladina zvýšila o necelých 145 %, ale „plyn ze sítě“ snížil cenovou hladinu o 3 % pro 4.čtvrtletní roku 2023.

Obr. 10: Indexy spotřebitelských cen (stejně období předchozího roku = 100)

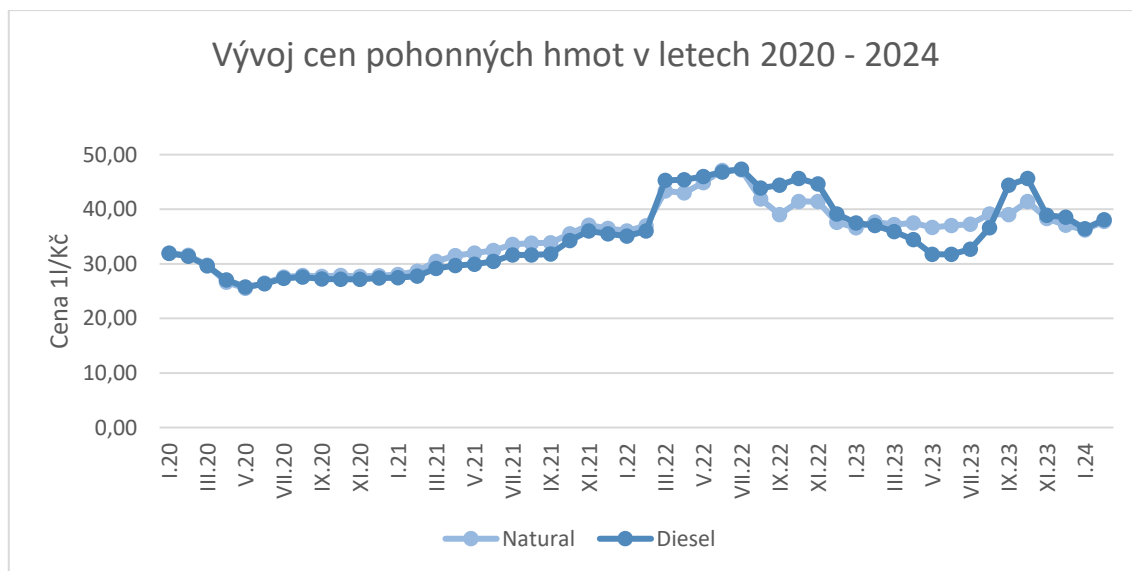
Zdroj: ČSÚ (2024b)

Jedním z dalších velmi diskutovaných indexů spotřebitelských cen se stal vývoj cen potravin. Zde můžete vidět, že největší nárůst cen v procentuálním vyjádření byl v roce

2022 oproti roku 2021. Od té doby cenová hladina těchto produktů klesá, ale pořád ne na stejnou hladinu, kterou disponovaly v roce 2021 (ČSÚ, 2024b).

Posledním indexem, který zde zmíním, je vývoj cen pohonných hmot, který na znázorněn na obrázku č. 11. V roce 2020 došlo k prudkému propadu cen pohonných hmot, nejen v České republice, ale celkově ve světě. Tento propad byl zapříčiněným nízkou poptávkou, a to díky celosvětové pandemii Covid-19. Postupně se tento „trend“ zastavil a začátkem roku 2021 se opět ceny pohonných hmot začaly drát postupně do výšin. Tento ne příliš pozitivní trend se zastavil v polovině roku 2022 a od 3. čtvrtletní klouzavým způsobem průměrná cena pohonných hmot klesá až do 2. čtvrtletní roku 2023, kdy se průměrná cena pohonných hmot dotkla pomyslného dna. Od této doby, tedy od 2. poloviny roku 2023 je opět vzrůstající trend cen pohonných hmot (ČSÚ, 2024c).

Obr. 11: Vývoj cen pohonných hmot v období 2020 až 2024

Zdroj: ČSÚ (2024c), vlastní zpracování

V teoretické části byl pojem inflace vysvětlen podrobněji. Nyní se podíváme na kroky České národní banky (dále jen ČNB) v praktickém měřítku. ČNB má k dispozici několik nástrojů, které mohou být využity k ovlivňování inflace, nejčastěji tedy k jejímu snižování. Jedním z hlavních a nejučinnějších nástrojů je nastavení úrokových sazeb. Zvyšování úrokových sazeb může zpomalit inflaci tím, že „zdraží“ různé druhy úvěrů a tím sníží množství peněz v oběhu v dané ekonomice. Naopak snížení úrokových sazeb může podpořit ekonomickou aktivitu a potenciálně zvýšit inflaci.

V době, kdy tento problém měla řešit ČNB, bylo na veřejnosti několik druhů názorů v tom ohledu, jestli ČNB a její vedení neměla jednat dříve, agresivněji s ohledem na výši

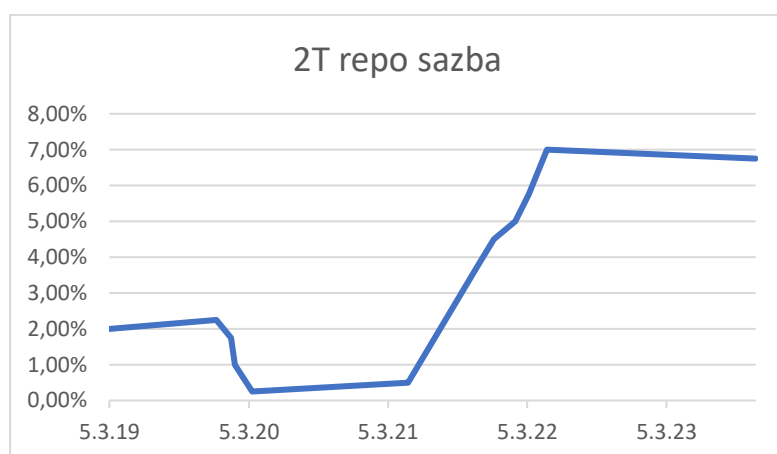
inflace a její vzrůstající tendenci. Teorie nám říká, že čím vyšší úrokové sazby, tím rychleji se sníží inflace, ale je to pouze teorie, která se, jak víme, v praktickém životě příliš nedá ve 100 % vyjádření uplatnit. Ovšem, mohly se úrokové sazby zvýšit razantněji, ale tento efekt má i negativní dopady na ekonomiku. Mezi tyto dopady se například řadí zpomalení ekonomického růstu či následné zvýšení nezaměstnanosti.

Určitě je také důležité zmínit, že tyto kroky centrální banky se obvykle projevují až po více než roce neboli, že rozhodnutí ČNB o úrokových sazbách se projeví v inflaci až s určitým zpožděním. Toto „zpoždění“ je často interpretováno v horizontu 12 až 18 měsíců a nazývá se horizont měnové politiky (ČNB, 2023a).

Je důležité zdůraznit, že řízení inflace je složitý úkol, který vyžaduje pečlivé vyvážení různých faktorů a zohlednění mnoha různých aspektů ekonomiky. Každé rozhodnutí o měnové politice má své výhody a nevýhody a je třeba pečlivě zvážit všechny dostupné informace a potřebné analýzy. Jak si ukážeme na příkladu Turecké republiky, ne vždy tyto aspekty jsou řízeny centrální bankou, ale ve skutečnosti se jedná o politické rozhodnutí a vnitřní boj v zemi.

Na následujícím obrázku č. 12 můžeme vidět vývoj úrokových sazeb v České republice. Důležitá úroková sazba je tzv. limitní úroková sazba pro dvoutýdenní repo operace (2T). S touto úrokovou sazbou jsou spjaty další dvě úrokové sazby – diskontní a lombardní. Tyto dvě sazby uplatňuje ČNB ve vztahu s komerčními bankami.

Obr. 12: Vývoj 2T repo sazby v České republice

Zdroj: ČNB (2024a), vlastní zpracování

Česká národní banka není schopna vyřešit vše sama. Vláda, jejíž role je klíčová, však nedokázala výrazně omezit své deficity. Banky a energetické společnosti se, jak se dalo

předpokládat, snažily v maximální možné míře vyhnout dopadům nově zavedené windfall tax, a tudíž její přínos pro státní rozpočet byl minimální. I když ČNB nenese plnou zodpovědnost, jak již bylo výše zmíněno, i tak nespĺnila svou primární úlohu v rámci měnové politiky, a to udržení cenové stability na trhu. Na předchozích obrázcích, které vyobrazovaly míru inflace i vývoj úrokových sazeb, respektive 2T repo sazby, tak tyto ukazatele nepřekypují optimismem v porovnání s dalšími zeměmi v Evropě, nemluvíme zde nyní o Turecké republice. Ale ať okolní země disponují společnou měnou euro či ji nedisponují, tak například i Maďarsko v aktuální době má inflaci kolem 5,5 % s úrokovými sazbami o 4 % více než nyní Česká republika, tedy aktuálně to je 10,75 % (Široký, 2024).

Od roku 2019 do roku 2022 zaznamenaly příjmy státního rozpočtu růst o necelých 16 %, zatímco výdaje vzrostly výrazněji, a to o 42 %. Tento nárůst výdajů je vyšší o 26 % než růst příjmů. Tím pádem se stát ocitá v situaci, kdy příjmy nedostačují k pokrytí rostoucích výdajů, což vedlo k nutnosti financovat provoz státu pomocí půjček. V roce 2022 dosáhl schodek státního rozpočtu výše 360 mld. Kč. Růst ekonomiky ČR, měřený růstem HDP, zaznamenal v roce 2022 nárůst o 2,4 %, což bylo o 1,2 % méně než v předchozím roce. Tento pokles je přičítán energetické krizi, kterou zintenzivnil konflikt na Ukrajině a jeho ekonomické důsledky. Na mezinárodní úrovni lze pozorovat, že tři čtvrtiny zemí EU zaznamenaly vyšší meziroční růst HDP než Česká republika, která se umístila na sedmém místě mezi nejpomaleji rostoucími ekonomikami EU (Nejvyšší kontrolní úřad [NKÚ], 2023).

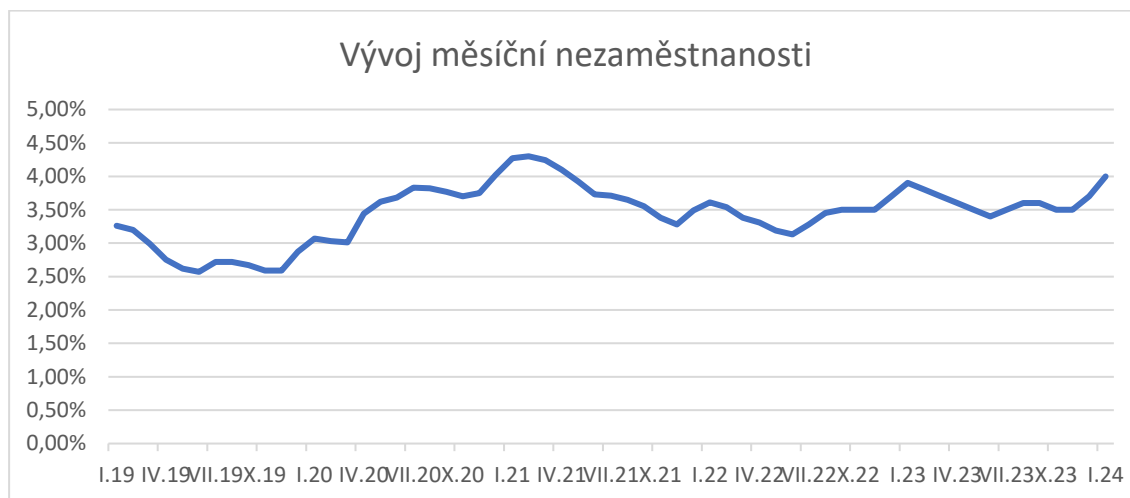
Česká republika setrvává v trendu nejrychleji se zadlužující země v EU. Veřejný dluh v roce 2022 stoupl o více než 430 mld. Kč, přibližuje se hranici tří bilionů korun a zaznamenává nejvyšší nárůst v EU. Tento nárůst zadlužení není spojen s významnou investiční aktivitou, což zdůrazňuje nedostatečné pokrytí běžných výdajů státního provozu příjmy (NKÚ, 2023).

Stát čelí vysokým mandatorním a quasi-mandatorním výdajům, přičemž mandatorní výdaje v roce 2022 poprvé přesáhly bilion korun. Tento nárůst je způsoben zejména mimořádnými valorizacemi důchodů, což vedlo k deficitu důchodového systému. Současně státní výdaje na obsluhu dluhu tvoří významnou část deficitu státního rozpočtu, což svědčí o komplexnosti finanční situace České republiky (NKÚ, 2023).

3.1.3 Nezaměstnanost

V rámci průměru České republiky byla míra nezaměstnanosti za rok 2019 2,8 %. Následující rok došlo k průměrnému zvýšení na 3,56 %. Vzdávající trend se zachoval i pro rok 2021, kdy tato míra dosahovala výše 3,8 %. Rok 2022 zaznamenal míru nezaměstnanosti v průměru 3,42 %, což bylo velmi blízko k hodnotě pro rok 2023 a to 3,5 % podílu nezaměstnanosti. Toto můžeme vidět na následujícím obrázku č. 13 (Úřad práce v ČR, 2023).

Obr. 13: Měsíční vývoj nezaměstnanosti v období leden 2019 – leden 2024

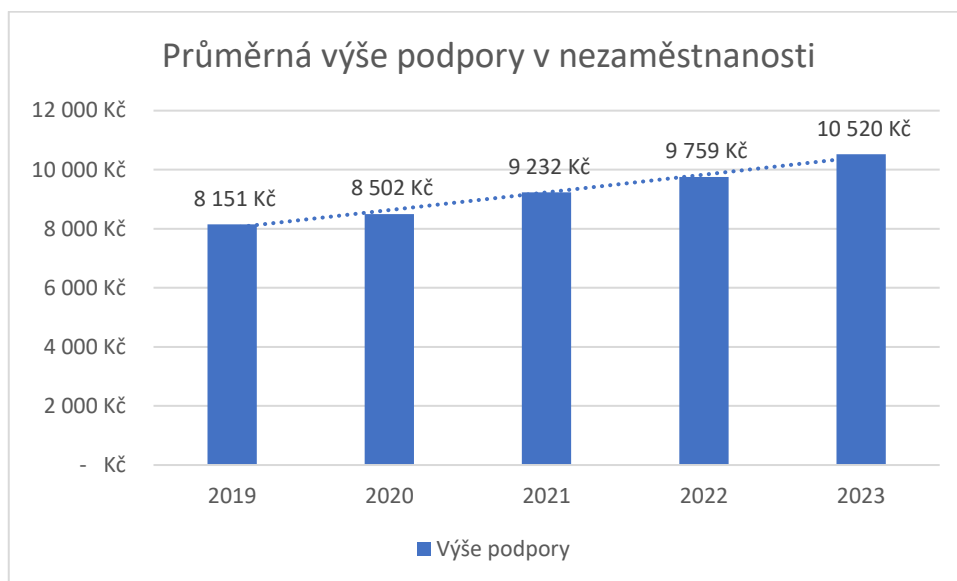

Zdroj: Trading Economics (2024b), vlastní zpracování

S tímto neduhem se kryje i důležitý pojem pro ekonomiku České republiky a to je tzv. podpora v nezaměstnanosti. Dle Úřadu práce ČR je evidováno přes 86 tisíc osob, kteří mohou o tento druh podpory žádat. V procentuálním vyjádření je to necelých 31 % všech uchazečů o zaměstnání. Pro porovnání v prosinci 2022 toto procentuální vyjádření bylo shodné a to také 31 %. Počet osob evidovaných na úřadu práce s nárokem na podporu v nezaměstnanosti oproti roku 2022 vzrostl téměř o 9 500 osob, kde průměrně uchazeč pobíral částku 10 520 Kč měsíčně. Na následujícím obrázku č. 14 můžeme pozorovat zvyšující se tendenci v rámci průměrného měsíčního vyplacení na osobu.

Obr. 14: Vývoj průměrné výše podpory v nezaměstnanosti v ČR

Zdroj: Úřad práce v ČR (2023), vlastní zpracování

V tomto ohledu je také důležité zmínit vývoj, co se týče počtu uchazečů o zaměstnání a počtu volných pracovních míst. V následující tabulce č. 3 je možné vidět nepřímou úměru mezi těmito dvěma pojmy či ukazateli. Od roku 2021 postupně „počet uchazečů o zaměstnání“ vzrůstá na listopadových 263 226 osob z „původních“ 245 549 osob ze stejného měsíce, ale z roku 2021. Na druhé straně se můžeme bavit o počtu volných pracovních míst, kde tento trend je přesně opačný. V listopadu 2021 dle Úřadu práce ČR bylo volných pracovních míst téměř 345 tisíc, postupně se tento ukazatel snižoval až na hodnotu 278 708 z listopadu roku 2023.

Tab. 3: Nezaměstnanost v datech

	11/21	11/22	11/23
Počet uchazečů o zaměstnání	245 549	257 178	263 226
Počet volných pracovních míst	344 840	291 970	278 708
Podíl nezaměstnaných osob	3,3 %	3,5 %	3,5 %

Zdroj: Úřad práce v ČR (2023), vlastní zpracování

Na předchozích řádcích jsem zmiňoval procentuální zastoupení osob, které pobírají podporu v nezaměstnanosti vzhledem k celkovému počtu osob evidovaných na Úřadu práce ČR. Tento ukazatel v roce 2023 byl necelých 31 %. Nastává otázka, co se děje s těmi zbývajících 69 % osob, které jsou zde evidovány. Tyto osoby jsou na Úřadu práce v ČR evidovány dlouhodobě, a tedy jejich tendence se zapojit do pracovního života a

„podpořit“ ekonomiku České republiky klesá či je na bodu mrazu. Tyto osoby jsou ve většině případů již mimo tento systém a jsou dlouhodobě nezaměstnatelnými, což pro danou ekonomiku znamená pouze výdaje, ale žádné příjmy (Úřad práce v ČR, 2023).

3.1.4 Měnový kurz

V prvním čtvrtletí roku 2023 se stala česká koruna vůči euru nejpevnější za 15 let v kurzu 23,50 Kč/EUR (Voženílek, 2023a). Tento stav byl důsledkem měnových intervencí ČNB, které byly nastartovány v březnu roku 2022, kdy byla zahájena intervence na posílení české koruny. V tomto období (březen 2022 až březen 2023) vynaložila ČNB na boj za silnější kurz domácí měny přes 610 miliard korun. V té době se jednalo přibližně o 16 % devizových rezerv z údajů pro duben 2022. Vývoj kurzu české koruny vůči euru a také vývoj devizových rezerv si znázorníme níže na dvou obrázcích č. 15 a 16 (Voženílek, 2023b).

Obr. 15: Vývoj výše devizových rezerv ČNB – Euro

Zdroj: ARAD (2024)

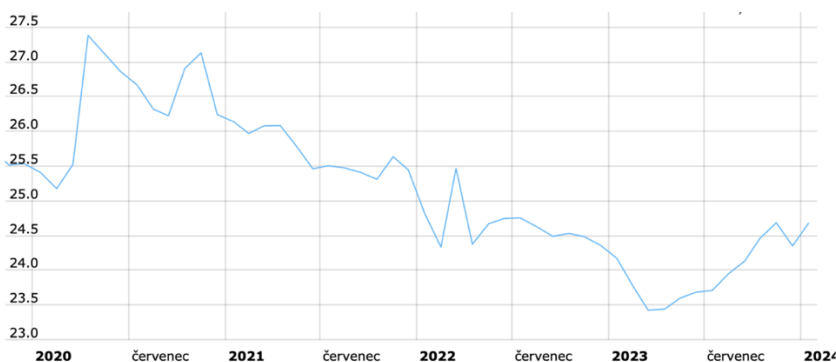
Jak je možné vidět na výše uvedeném obrázku č. 15, tak před březnem roku 2022 disponovala ČNB nejvyššími devizovými rezervami ve sledovaném období (a to od prosince 2019). Následoval propad devizových rezerv, což byl krok, který byl popsán výše (propad o 16 %). Tyto „obří“ devizové rezervy vznikly v období 2013 až 2017, kdy naopak ČNB intervenovala za oslabení české koruny a v tomto období „natiskla“ 2 000 miliard Kč, které následně směnovala za euro. Tento krok byl důvodem obav z blížící se deflace, která je ovšem pro ekonomiku také nebezpečná. Tímto krokem ČNB podpořila

vývozce, kteří se tak stali na zahraničních trzích konkurenceschopnějšími díky své ceně (Voženílek, 2023b).

Z výše uváděných kroků ČNB je zřejmé, že silná měna je i za cenu intervencí jedním z nástrojů měnové politiky, díky kterému se snaží v tomto ohledu národní banka zbrzdit a následně snížit inflaci. Zvyšování úrokových sazeb je také jedna z metod, jak tohoto dosáhnout, ovšem v současné době i v předešlých letech se firmy, jestliže to bylo pro ně možné a dostupné, přeorientovaly na úvěry v eurech. Jednoduše řečeno, díky silné koruně, a ne příliš výhodným podmínkám na českém finančním trhu bylo pro firmy „levnější“ a výhodnější si úvěr vzít v eurech, a proto změny úrokových sazeb ČNB pro tyto firmy nemají příliš významný vliv. Ovšem i tato metoda „silné koruny“ má opět dvě strany mince. Silná koruna je výhodou pro importéry (dovozce), ale negativní vliv má na exportéry (vývozce), kteří ztrácejí svoji konkurenceschopnost na zahraničních trzích. Při otevřenosti české ekonomiky a její silné závislosti na exportu tak není ani toto řešení zcela bez chyb a negativních vlivů na růst HDP (Voženílek, 2023b).

Na následujícím obrázku č. 16 je možné vidět vývoj kurzu české koruny vůči euru v rozmezí prosinec 2019 až leden 2024.

Obr. 16: Vývoj kurzu české koruny vůči euru (prosinec 2019 – leden 2024)

Zdroj: ČNB (2024b)

Intervence ČNB má významný dopad na obchod se zbožím či se službami, ale také na hospodářský růst. Obecně platí, že slabší měna povzbuzuje export a zvyšuje náklady na import, což má za následek snížení deficitu nebo zvýšení přebytku výkonové bilance v rámci platební bilance zahraničního obchodu. Tato dynamika se projevuje v průběhu času. Depreciace (znehodnocení měny) domácí měny v porovnání s měnou zahraniční je hlavním faktorem, který udržuje konkurenceschopnost našich exportů na mezinárodních trzích. Na druhé straně výrazně silnější měna může snížit konkurenceschopnost vývozu a zlevnit dovoz, což nakonec může vést k nárůstu deficitu výkonové bilance nebo k poklesu

přebytku. Při tomto scénáři mohou průmyslová odvětví s vysokým exportním zaměřením utrpět značné ztráty v důsledku nepřiměřeně silné měny.

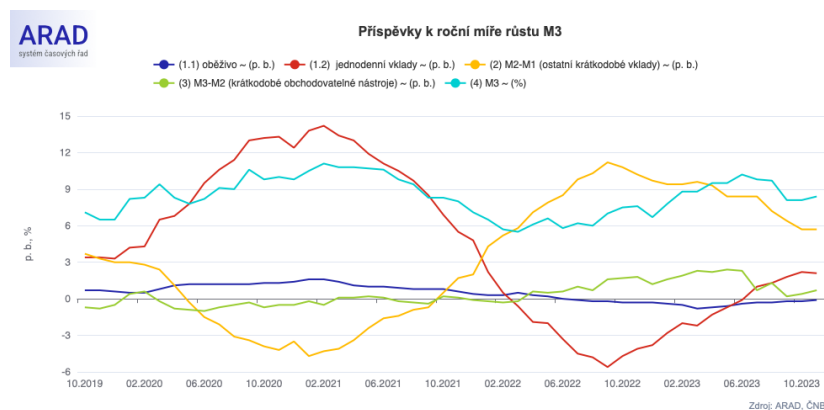
Jestliže všechny složky vzorce pro HDP budeme považovat za konstantní, tak čím vyšší čistý export je, tím vyšší bude HDP dané ekonomiky. To již bylo vysvětleno v teoretické části. Ovšem, jestliže česká koruna bude posilovat, tak čistý export bude nižší a opačně to platí také. Jestliže česká koruna bude slábnout, bude čistý export vyšší (Kracík, 2014).

3.1.5 Peněžní agregát

V teoretické části jsme si postupně rozebrali druhy peněžního agregátu, kdy nyní na toto navážeme spolu s daty z České národní banky.

Vývoj peněžního agregátu M3 měl v první polovině roku 2023 vzrůstající tendenci oproti roku 2022 (tento růst je vyobrazen azurovou křivkou na obrázku č. 17). Následovala postupná stagnace, která se zastavila na přelomu července roku 2023, kdy se zaznamenal první pokles agregátu M3 od konce roku 2022 a to v meziměsíčním poklesu o 0,4 procentního bodu. Tento jev se projevoval po celé letní měsíce, kdy v srpnu přišlo další mírné snížení o 0,1 procentního bodu na 9,7% a zakončil to měsíc září s poklesem, který byl o trochu výraznější a to o 1,6 procentního bodu. Tedy konec září 2023 se ukotvil na hranici 8,1 %. Poslední růst v roce 2023 se zaznamenal v listopadu, kdy agregát M3 vzrostl na 8,4 %. Na tento růst měly největší vliv finanční transakce o velikosti necelých 47 mld. Kč, kdy meziroční růst byl 514 mld. Kč a dosáhl tedy celkové hodnoty na konci roku 2023 – 6 646,7 mld. Kč (ČNB, 2023b).

Obr. 17: Příspěvky k roční míře růstu agregátu M3 v %

Zdroj: ARAD (2023)

Pro peněžní agregát typu M1, který je na obrázku č. 17 znázorněn pomocí modré křivky (tzv. oběživo), je důležité zmínit počet bankovek v oběhu. Samozřejmě se nejedná pouze o tzv. papírové bankovky, ale jsou zde započtené i mince, ale dále budu vyjadřovat peněžní agregát M1 pouze v rámci „papírových“ bankovek, nikoli spolu s mincemi. V konečném důsledku zastoupení kovových mincí představuje přibližně 3,1 % všech bankovek a mincí dohromady.

Na konci roku 2023 bylo v České republice dle statistik ČNB v oběhu 2,87 miliardy bankovek spolu s mincemi. Jedná se zde o nárůst o více jak 2,8 % v porovnání s rokem 2022. Ovšem hodnota těchto bankovek i mincí v oběhu se snížila přibližně o 800 milionů Kč na hodnotu 705,5 miliardy korun (České noviny, 2024).

Jak jsem již zmínil výše, zaměříme se pouze na bankovky, nikoliv i mince, které jsou v tomto případě v lehce zanedbatelné hodnotě. V oběhu bylo přes 535 milionů kusů bankovek v celkové hodnotě dosahující 685 miliardy Kč. Mezi nejpoužívanější bankovky se již několik let řadí ty v hodnotě 2000 Kč, které tvořily necelých 35 % z celkového množství. Jejich objem se z uváděných typů bankovek zvýšil nejvíce v meziročním srovnání s rokem 2022. Druhým nejpoužívanějším oběživem se stala bankovka s hodnotou 1000 Kč, které tvořily přibližně 20 % hodnoty v oběhu (České noviny, 2024).

V souhrnu je hodnota bankovek ke konci roku 2023 685 405,5 milionů Kč a v procentuálním zastoupení je to necelých 97 %. Zbytkový podíl v procentech do 100 % tvoří již zmíněné a nezapočítané mince a to tedy 3,1 % v celkové hodnotě 20 064,1 milionů Kč. Tato analýza v sobě nezahrnuje pamětní mince a bankovky (České noviny, 2024).

3.2 Vývoj turecké ekonomiky

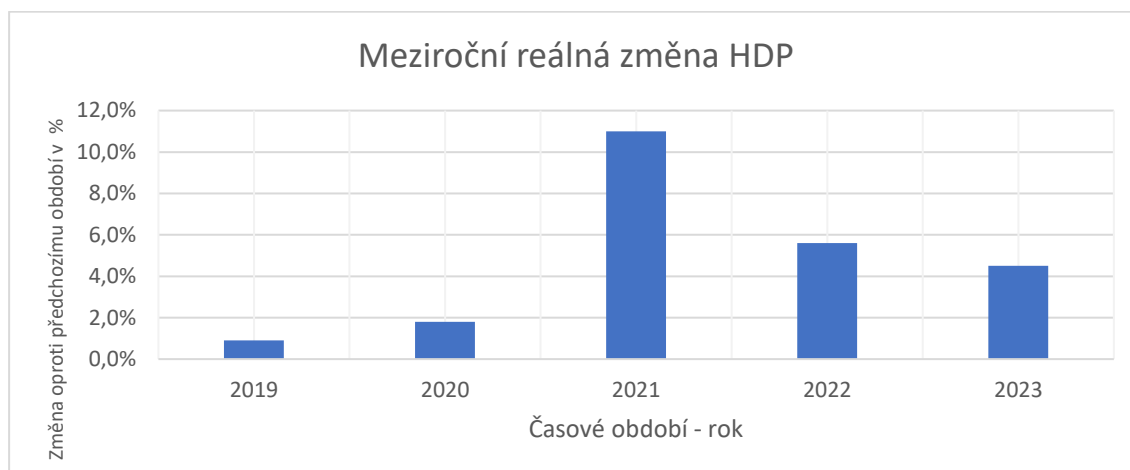
V části této podkapitoly se orientujeme na Tureckou republiku a její ekonomiku, kde jednotlivě proberu makroekonomické ukazatele v praktickém vyjádření. Jedná se o makroekonomické ukazatele, které kopírují pořadí a věcnou souvislost s termíny, které byly zmíněny v rámci teoretické části.

3.2.1 Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt v Turecku vzrostl v roce 2019 o 0,9 % ve srovnání s předchozím rokem 2018 (Turkish Statistical Institute [TSI], 2020). Následující rok 2020 zaznamenal zvýšení o 1,8 %, které bylo podporováno informačními a komunikačními službami a

finančními službami. Tento trend však byl zasažen pandemií COVID-19, což vedlo k největšímu poklesu v sektoru služeb, zejména v cestovním ruchu (TSI, 2021). Rok 2021 byl pozoruhodný pro tureckou ekonomiku s růstem o 11 % oproti roku 2020, přičemž nejvíce přispěly služby, informační technologie a průmysl (TSI, 2022). Rok 2022 zaznamenal nárůst o 5,6 %, který byl přibližně o polovinu nižší než v předchozím roce, a opět byly hlavními tahouny služby a finanční služby (TSI, 2023). V roce 2023 ekonomika pokračovala v růstu, tentokrát o 4,5 %, přičemž hlavními přispívajícími oblastmi přispívajícími byly finanční služby a stavebnictví (TSI, 2024a). Na následujícím obrázku č. 18 je graficky znázorněn vývoj změn HDP v Turecké republice.

Obr. 18: Meziroční reálná změna HDP od roku 2019 do roku 2023

Zdroj: TSI (2020), TSI (2021), TSI (2022), TSI (2023), TSI (2024a), vlastní zpracování

Rok 2021 se stal, jak bylo zmíněno výše, jedním z „nejlepších“ let v období desetiletí, které Turecká republika zaznamenala. Velmi podstatnou oblastí byl automobilový průmysl s meziročním růstem 20,5 %. Tato skutečnost je možná pro mnohé zarážející z pohledu toho, že by málokdo očekával, že automobilový průmysl bude pro Tureckou republiku jejím „tahounem“. Ovšem automobilový průmysl nahradil nebo postupně nahrazuje jejich tradiční textilní průmysl, který ovšem je stále pro zemi významný spolu s oděvní produkcí.

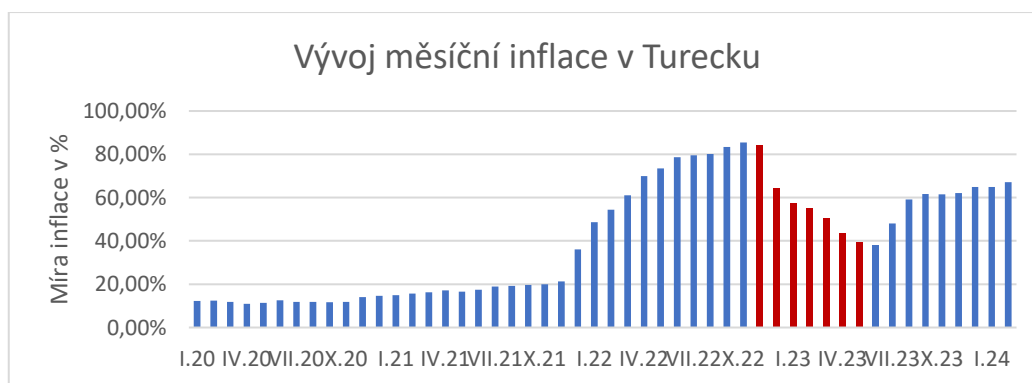
Největší zajímavostí se stala vlastní značka aut – národní auto Turecka, které se začalo prodávat v první polovině roku 2023. Značka se nazývá Togg a směřuje dalším netypickým směrem, kterým je výroba a prodej zaměřený na elektromobilitu. Mezi nejoblíbenější model patří SUV T10X. Automobilka plánuje i další modely, které na trhu bude představovat postupně. Je důležité také zmínit, že pořízení tohoto modelu nebylo

vůbec levné, protože v Turecké republice je vysoké zdanění nových automobilů, které je vypočteno podle objemu motoru (Matoušek, 2023).

3.2.2 Inflace

Inflace je nepřítelem pro každou ekonomiku, jestliže se jedná o nepřijatelnou výši. Tato část bude zaměřena dvojím způsobem. První způsob bude odrážet statistická data, která uvádí především Turecký statistický úřad (Turkish Statistical Institute). Ve 4. kapitole (Vlastní sledování) se na inflaci podíváme i ze získaných dat, které jsem shromažďoval. Jedná se o nereprezentativní vzorek, který byl sledován v krátkém období, ovšem i na tomto časově krátkém intervalu lze velmi vysokou inflaci zaznamenat, ale podrobněji toto téma bude rozebráno níže. V Turecké republice se inflace v horizontu od začátku roku 2020 do ledna roku 2024 pohybovala ve dvouciferných číslech. Do října roku 2021 se inflace dle Tureckého statistického úřadu držela těsně pod hranicí 20 %. V prosinci 2021 byla již oficiálně uváděná inflace 36,1 %. Tento negativní trend se do aktuální doby bohužel nezastavil (Ycharts, 2024a). Na následujícím obrázku č. 19 můžeme vidět vývoj inflace až do ledna 2024. V tomto období byla nejvyšší zaznamenaná inflace 85,4 %, což už je označováno za pádivý typ inflace. Ovšem v určitém období nejvyšší inflace, kdy její hodnota přesahovala 85 %, se ekonomika přibližovala k hyperinflaci. Většinový vývoj lze označit za pádivý typ inflace, jak je možné vidět níže. Červenou barvou je vyobrazeno předvolební období prezidentských voleb. Je zde patrný výrazný pokles inflace, což bylo jedním z cílů a slibů tehdejšího a vlastně i aktuálního prezidenta turecké republiky – Recep Tayyip Erdogana. Toto snižování se promítlo i v dalších sférách, které zde budu popisovat, ale v užším měřítku vzhledem k rozsahu práce. Jedná se o razantní snížení cen v oblasti energií či potravin.

Obr. 19: Vývoj měsíční inflace v Turecké republice (2020–2024)

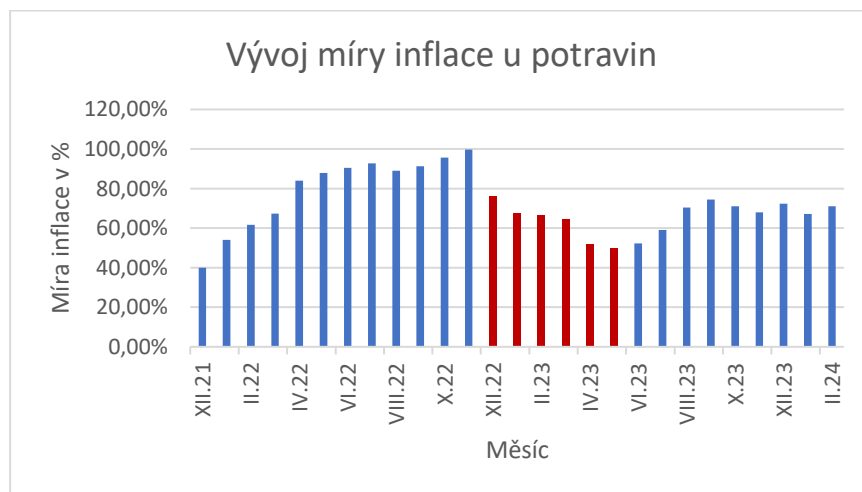

Zdroj: Ycharts (2024a), vlastní zpracování

Turecká centrální banka (TCMB) dne 8. února 2024 zveřejnila první report za rok 2023, ve kterém uvádí, že míra inflace pro prosinec 2023 dosáhla výše 64,8 %, což je dle v souladu s předchozími prognózami TCMB. Od listopadu roku 2022 je patrný mírný pokles inflace, což vychází i z obrázku, který je uveden nad tímto textem. Tento nepatrný pokles je dále následován propadem z listopadových hodnot 84,40 % na prosincových 64,30 % roku 2022. První polovina roku 2023 se nesla v duchu klesající inflace, kdy se zarazila v červnu na hodnotě 38,8 %. Od července 2023 se inflace opět zvyšovala, kdy v meziměsíčním srovnání mezi červencem a srpnem roku 2023 je rozdíl 9,10 %. Tento trend vzrůstající inflace se drží i s novým rokem 2024, kdy pro leden 2024 je inflace 64,90 %. Agresivní styl měnové politiky, který byl v loňském roce zaveden po uskutečněných prezidentských volbách, měl dle všeho pozitivní vliv na vývoj inflace. Dle očekávání pro konec roku 2024 je míra inflace 36 % a její sestupný trend až na 14 % pro rok 2025, tyto prognózy jsou uváděny v inflačním reportu pro začátek roku 2024 TCMB (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasi, 2024).

Jak budu uvádět dále v kapitole o měnovém kurzu, tak vývoj úrokových sazeb centrální banky lze označit za klíčový až od poloviny roku 2023, kdy se základní úroková sazba začala s novou guvernérkou TCMB zvyšovat. Ovšem dlouho trávající inflace v takovéto míře je značný problém pro všechny obyvatele, ale zejména pro lidi, kteří pocházejí ze středních a nižších tříd obyvatelstva. Mezi největší problémy, kde se inflace nejvíce projevila, patří sektor potravinářského zboží, což znázorňuje i níže uvedený obrázek č. 20. Ten ukazuje míru inflace pro tento sektor. A na ceny potravin jsem se i já osobně zaměřil při sběru dat.

Obr. 20: Vývoj inflace v sektoru potravin

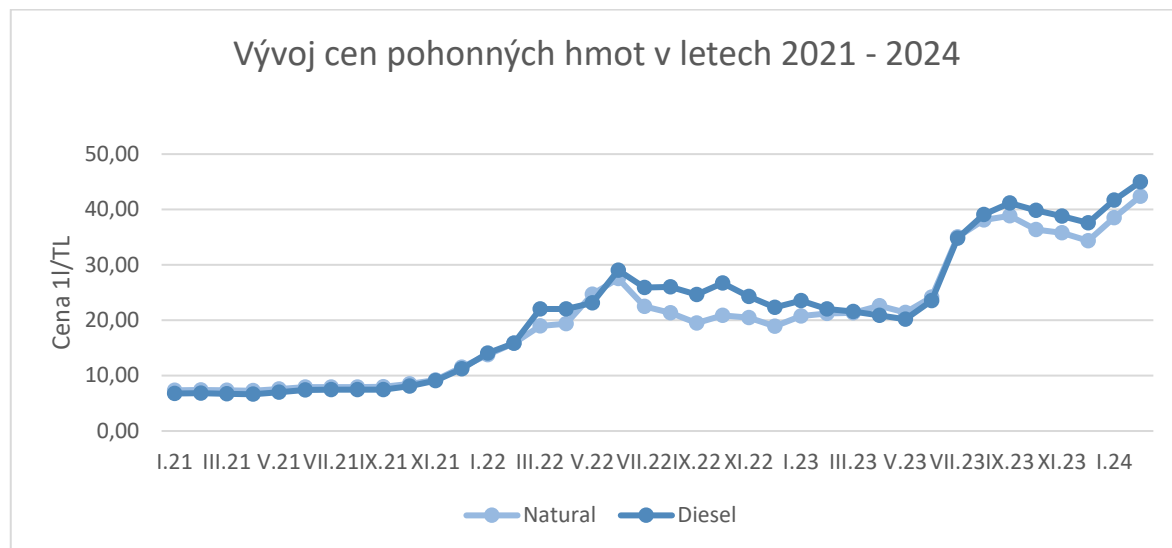

Zdroj: Ycharts (2024b), vlastní zpracování

Mezi další sektory s výrazným růstem cenové hladiny se řadí pohonné hmoty či energie. Nyní se podíváme na vývoj cen pohonných hmot, ale pro lepší přehlednost zde uvedu jen několik dat pro natural a diesel pro období leden 2021 až únor 2024, ceny budou uvedeny za 1 litr v tureckých lirách (TL) na obrázku č. 21.

Obr. 21: Vývoj cen pohonných hmot v provincii Antalya – Antalya

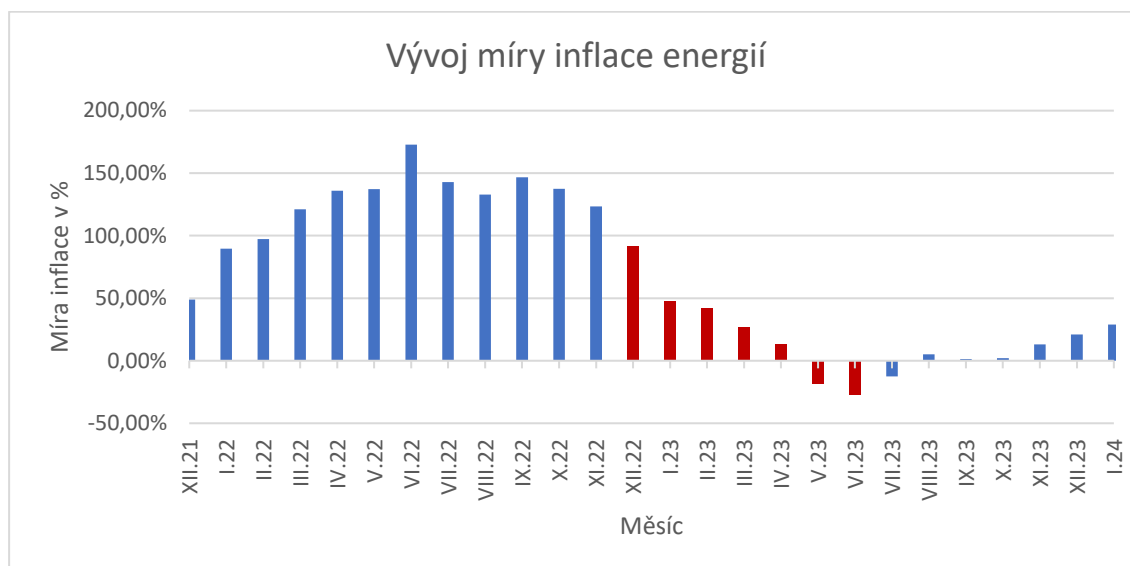

Zdroj: Türkiye Petrolleri (2024), vlastní zpracování

Výše můžete vidět vývoj cen pohonných hmot ve městě Antalya. Zkráceně řečeno, ve sledovaném období, tj. od ledna 2021 až do února 2024 došlo více jak k pětinasobnému zdražení benzínu a více jak šestinasobnému zdražení dieselu.

Energie je oblast, která byla tureckou měnovou politikou zasažená podobným způsobem jako sektor potravin. Raketový růst cen energií, jak pro sektor domácností, tak i pro sektor podnikatelský, byl zapříčiněn jak globálními problémy v oblasti energetiky, tak i slábnoucí národní měnou. V roce 2022 státní podnik Botas rozhodl, že zvýší cenu pro všechny tři kategorie, které rozlišuje. Cena zemního plynu se zvýšila pro domácnosti o 20 %, pro malé a střední odběratele o necelých 48 % a pro velké průmyslové odběratele zvýšení znamenalo růst o 51 %. Turecká republika se rozhodla, že 80 % cen zemního plynu pro domácnosti dotuje s tím, že chce „ulevit“ domácnostem, pro které by tento skokový růst mohl být decimující. Tento státní podnik „prodává“ zemní plyn i pro výrobu elektřiny, kde se jednalo o zvýšení o 50 % (Matějček, 2022). Následující obrázek č. 22 znázorňuje vývoj míry inflace v oblasti energií.

Obr. 22: Vývoj inflace v sektoru energií

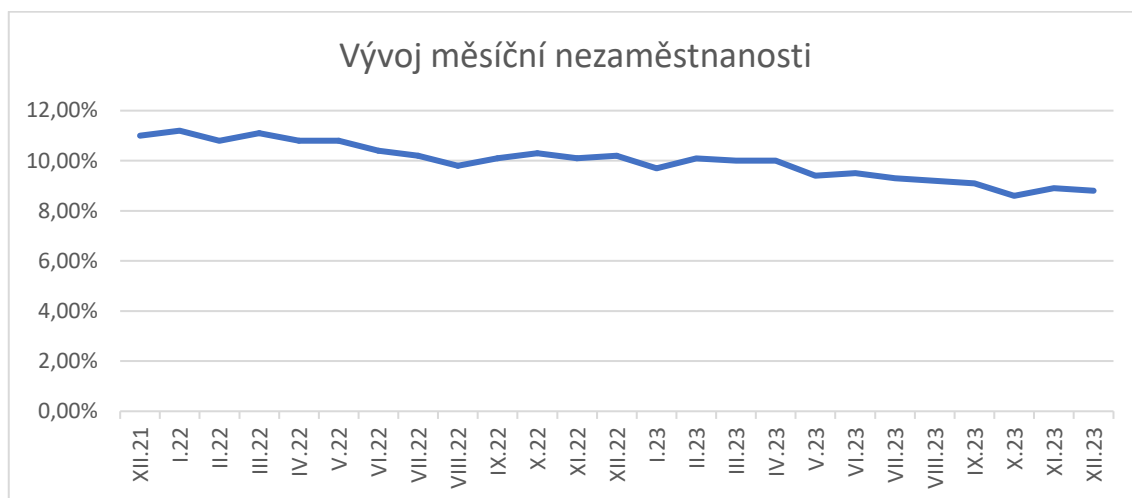
Zdroj: Ycharts (2024c), vlastní zpracování

3.2.3 Nezaměstnanost

Téma nezaměstnanosti v Turecké republice je v aktuální době, kdy se místní ekonomika zmítá v problémech vysoké inflace a rychle rostoucích cen zboží a služeb, důležitým tématem. Tento trh ovšem funguje na trochu jiných principech, než jsme zvyklí v Evropě či v České republice. V období od prosince 2021 do prosince 2023 se míra celkové nezaměstnanosti udržovala v rozmezí mezi 11 % a 8,8 %. V tomto období měla převážně klesající trend (TSI, 2024b).

Na následujícím obrázku č. 23 je znázorněno právě uvedené období, kde je možné vidět, že míra nezaměstnanosti se udržovala v rozmezí, které je napsáno výše. Oproti České republice, kde se aktuálně pro únor roku 2024 míra nezaměstnanosti zvýšila na 4 %, tak v tomto porovnání je nezaměstnanost v Turecku vyšší, ale vzhledem k ekonomické situaci a k trhu, kterým Turecká republika disponuje, je míra nezaměstnanosti přijatelná a není zde započtena zaměstnanost, která je v šedé či černé části ekonomiky, což je v této zemi běžný postup přivýdělníku při zachování státní podpory. Jestliže se podíváme na nezaměstnanost mladé generace, která je v Turecké republice počítána ve věkovém rozmezí 15 až 24 let, tak zde je nezaměstnanost vyšší, než je celková nezaměstnanost. Pro představu v listopadu roku 2023 čítala 16,3 % a v prosinci 2023 15,5 %. Pro celkovou nezaměstnanost byla tato hodnota pro listopad 2023 8,8 % a pro prosinec 8,9 (TSI, 2024b).

Obr. 23: Vývoj míry nezaměstnanosti od prosince 2021 do prosince 2023

Zdroj: TSI (2024b), vlastní zpracování

Pro letošní rok, tedy pro rok 2024, byly v Turecké republice přijaty změny v zákoně „Zákon o pojištění pro případ nezaměstnanosti“ (v českém překladu). Zmíněné zákonné změny „přispějí“ určitým skupinám obyvatelstva jako finanční pomoc, ovšem vzhledem k vyšší inflaci, která v zemi panuje a panovala, je tento příspěvek velmi nízký.

Tento zákon, který je změněn pro rok 2024 zkráceně říká, že dochází ke zvýšení minimální mzdové podpory na 700 tureckých lir (TL) měsíčně, což je v přepočtu v aktuálním kurzu pro den 15. 2. 2024 necelých 538 Kč. Částku uvádím jen pro lepší představu. Pro rok 2023 tato podpora dosahovala 499, 80 TL měsíčně. Dále tento zákon upravuje výši minimálního starobního důchodu na 10 000 TL ekvivalent pro české koruny pro den 15. 2. 2024 je 7 682 Kč. Jestliže jste pročetli kapitolu o inflaci v Turecké republice, tak tyto hodnoty, které zde píšete, jsou vesměs k pozastavení a k zamyšlení (Türkiye İhracatçılar Meclisi, 2024).

Problém neustále rostoucí či stagnující inflace na vysokých hodnotách způsobuje mimo jiné i nárůst minimální měsíční mzdy pro rok 2024. Poslední roky, tedy od roku 2022 docházelo ke zvyšování minimální mzdy 2x do roka v 6měsíčních intervalech. Pro rok 2024 je prozatím stanovena minimální mzda na 17 002 TL, ovšem během roku se tato hranice může posunout, jak se stávalo v posledních letech. Tento růst je v porovnání se začátkem roku 2023 dvojnásobný, protože rok 2023 začínal s částkou 8 506 TL a v polovině roku 2023 nastalo další zvýšení na 11 402 TL, což je možné vidět na následujícím obrázku. Je ale důležité poznamenat, že turecká lira měla v těchto obdobích zcela jinou kupní sílu, než má v aktuální době, a v předešlých letech byla její kupní síla

daleko vyšší, ale to je již podrobněji zmíněno v předešlé kapitole. Tuto minimální mzdu, resp. její navýšení, netrpělivě očekávalo přes 7 milionů obyvatel, zaměstnanců v Turecku. Zvýšení dle finančního tajemníka Ergün Atalay bylo nedostatečné a mělo dosahovat alespoň 18 000 TL. Dále bylo také oznámeno, že dokud se inflace nezastaví, lze očekávat dvakrát v roce aktualizaci výše minimální mzdy, což je možné vidět na obrázku č. 24 (Bloomberg HT, 2023).

Obr. 24: Zvyšování minimální mzdy v letech 2014 až 2024

Zdroj: Bloomberg HT (2023)

3.2.4 Měnový kurz

Měnový kurz není jen otázkou intervencí centrálních bank, v Turecké republice je centrální banka označována zkráceně TCMB, ale také politickým rozhodnutím. Tento fakt se nám potvrdil v roce 2023, kdy proběhly prezidentské volby v Turecké republice. Toto téma ve spojitosti celkového vývoje turecké ekonomiky či stability a síly turecké liry by se dalo podchytit různými způsoby, ale já zde uvedu ten, který nastal na konci první poloviny roku 2023 a to znovuzvolením nynějšího tureckého prezidenta Recep Tayyip Erdoğan, který je prezidentem již od roku 2014. Je důležité zmínit, že Turecká republika má prezidentský systém, a tedy moc prezidenta je zde jiná – větší než v České republice.

Začnu zde obdobím, které nastalo v roce 2023, po znovuzvolení nynějšího prezidenta Recep Tayyip Erdoğan. Volby, krom jiného, vyvolaly naději na hospodářskou stabilitu a posílení domácí měny – turecké liry vůči americkému dolaru, který se zde používá jako sekundární měna. Proto zde pro porovnání budu dále tuto myšlenku a nepsané pravidlo používat. Ovšem opak se stal pravdou a turecká lira, po 28. květnu 2023 nabrala další, lze

říci již očekávaný pozvolný pád. Pro den 7. června 2023 byl kurz vůči americkému dolaru 23,30 TL. Pro větší představu zde uvedu i kurz, který byl pro den 7. června roku 2019, tedy o 4 roky dříve. Tento kurz turecké liry vůči americkému dolaru byl “pouze“ 5,84 TL. Je zde tedy patrný významný propad turecké liry vůči americkému dolaru a její slábnoucí trend. Na následujícím obrázku č. 25 je tento pohled ještě markantnější než pouze takto číselně vyjádřený. Je zde znázorněné období od března 2019 do března roku 2024. Začátkem března 2024 byl prolomen další smutný milník pro tureckou liru (TL), kdy americký dolar je obchodován přibližně za 31,5 turecké liry (Al Jazeera, 2023).

Obr. 25: Historický vývoj konverze – americký dolar (USD) a turecká lira (TL)

Zdroj: Xe (2024)

Problém tohoto rázu se už vyskytl v roce 2013, kdy turecká lira začala devalvovat. Toto se v turecké ekonomice táhlo po celé roky, kdy postupně kurz vůči americkému dolaru slábl a tzv. historický vrchol byl v roce 2021, kdy devalvace zrychlila a dosáhla dvojciferné hodnoty vůči americkému dolaru. Nestabilní ekonomická situace je jedním z následků potlačení inflace v předvolebním období, kdy centrální banka – TCMB stabilizovala směnné kurzy díky prodeji devizových rezerv za svoji národní měnu (Al Jazeera, 2023). Tato devalvace je patrná i při průzkumu, který jsem provedl a je uvedena v kapitole o inflaci.

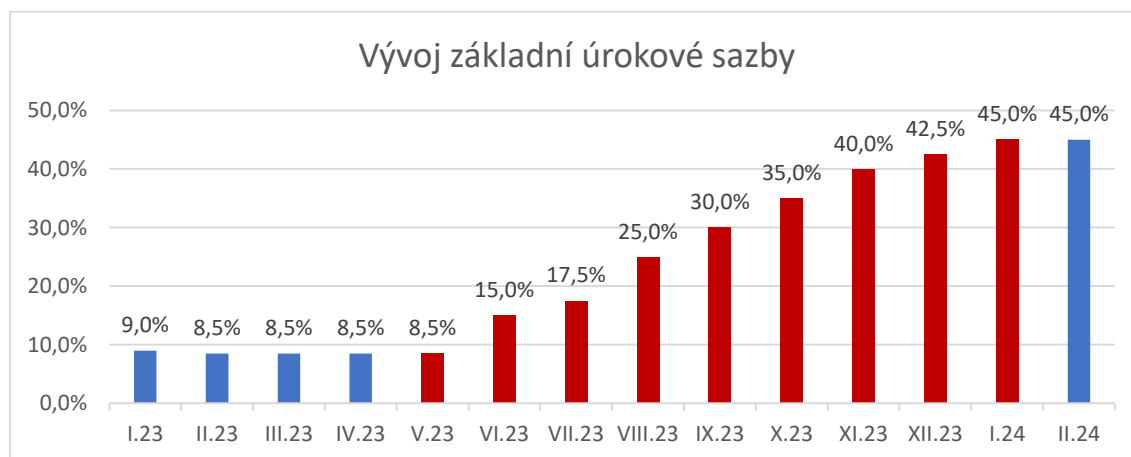
Ovšem tuto situaci lze označit za standardní v ekonomickém prostředí. Nástroje, které byly využity centrální bankou – TCMB, vidím jako zcela protichůdné vzhledem k teoretickým praktikám. Zmínil jsem, že se zde jedná spíše o politické rozhodnutí, a to potvrzuje i krok prezidenta a jeho vlády na konci roku 2021. V tomto období došlo k měnové politice, které snižovala úrokové sazby, což mělo podpořit hospodářský růst a zvýšení výroby v ekonomice. Ovšem tento krok je dosti protikladný, protože lze zvýšit úrokové sazby nebo zvýšit výrobu, která by podpořila ekonomiku, ale v tomto duchu, ve kterém turecká vláda v roce 2021 nastavila měnovou politiku byla nesprávná úvaha. Úrokové sazby byly sníženy na 8,5 %, ale rozvoj tureckého hospodářství byl negativně

ovlivněn tím, že banky nabízejí dále bankovní úvěry, které byly se sazbou až 60 %, což stěžovalo novým, ale již i zavedeným podnikům si takový úvěr pořídit. Tento krok vlády vedl k tomu, že i běžné obyvatelstvo začalo místo „utrácení“ více spořit a vytvářet si rezervy i v cizí měně, což se děje i v současné době (Al Jazeera, 2023).

Největší zvrát v nastavení měnové politiky nastal v srpnu roku 2023. Turecká centrální banka (TCMB) zvýšila základní úrokovou sazbu na 25 %. Za tímto krokem stála nová guvernérka TCMB Hafiz Gaye Erkan, která byla zastávkyní tradičních ekonomických metod (Forbes Česko, 2023).

Koncem roku 2023 dochází k dalšímu velmi značnému a významnému zvýšení základní úrokové sazby TCMB na 42,5 %. Rád bych zde upozornil, že během 6 měsíců došlo k zvýšení základní úrokové sazby z 8,5 % na 42,5 %, tedy o 34 % (TRT World, 2023). Tento fakt je aktuální ke konci roku 2023. V prvním měsíci roku 2024 došlo ke zvýšení úrokové sazby na 45 %. V měsíci únoru roku 2024 bude mít TCMB další dvě pravidelná zasedání. Na tomto zasedání nepřišlo další navýšení základní úrokové sazby a ta tak setrvala na 45 % (Turak, 2024). Na následujícím obrázku č. 26 můžeme vidět rostoucí trend základní úrokové sazby v Turecké republice. Jak jsem již zmiňoval o pár řádků výše, nedávno jmenovaná nová guvernérka Hafiz Gaye Erkan TCMB k 2. 2. 2024 na svoji funkci rezignovala z osobních důvodů a potřebou ochránit svoji rodinu. Ihned po rezignaci byl jmenován novým guvernérem její dosavadní zástupce Fatih Karahan, který byl měl v této měnové politice své předchůdkyně pokračovat (Karakas & Spicer, 2024). Červeně je znázorněno období, kdy do čela TCMB nastoupila nová guvernérka Hafiz Gaye Erkan.

Obr. 26: Vývoj základní úrokové sazby TCMB k únoru 2024

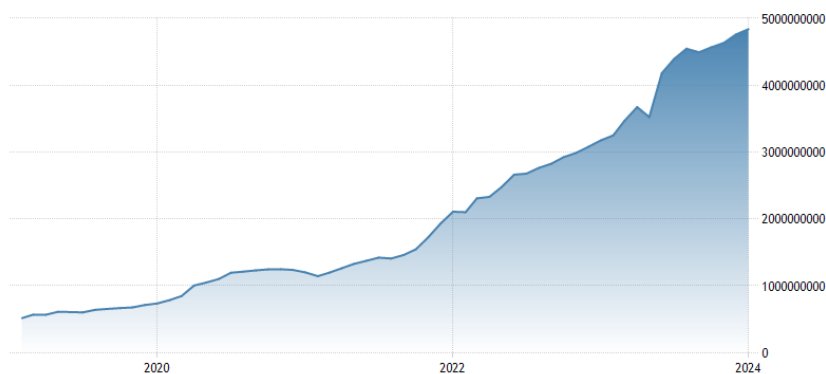
Zdroj: Trading Economics (2024c), vlastní zpracování

3.2.5 Peněžní agregát

Vysoká a dlouhodobá inflace, rostoucí úrokové sazby TCMB, slábnoucí síla národní měny, to jsou jen ty největší či nejznámější problémy, které v turecké ekonomice nalezneme. Peněžní agregát ovšem je s těmito indikátory propojen a na následujících řádcích, a především pro lepší znázornění na obrázcích, je možné vidět markantní zvýšení, jak samotné hotovosti v oběhu v dané ekonomice, tak i agregátů M2 či M3.

Zde na obrázku č. 27 je náhled na pětileté období, tedy je již zde znázorněno problémové desetiletí turecké ekonomiky v rámci inflace, která se v posledních letech znatelně zvýšila, jak bylo zmíněno dříve.

Obr. 27: Vývoj peněžního agregátu M1

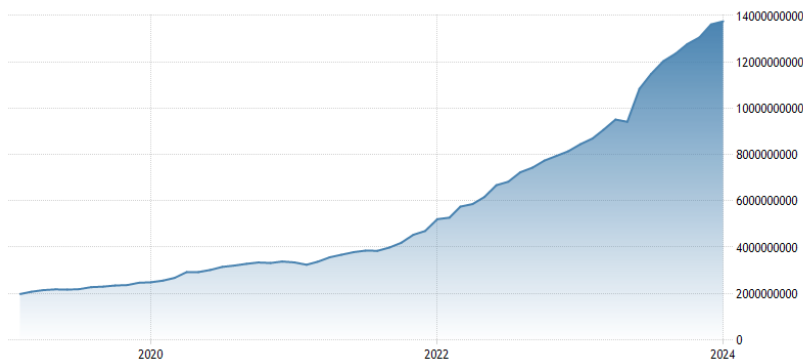

Zdroj: Trading Economics (2024d)

Jak je již patrné z grafu, tak zásoba peněžního agregátu M1 se zvýšila na lednových 4 837 195 027,80 tisíc TL z prosincového čísla 4 757 514 051,70 tisíc TL (Trading Economics, 2024d).

Peněžní agregáty typu M2 a typu M3 doprovázelo v předešlých letech také vysoké zvýšení, což navazuje na předešlý obrázek.

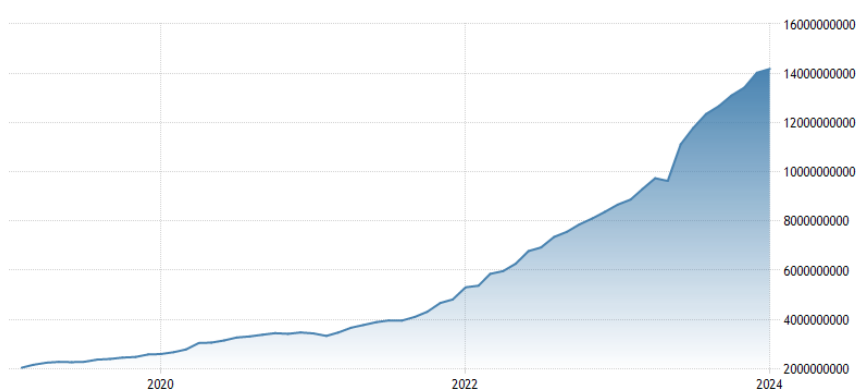
Obr. 28: Vývoj peněžního agregátu M2

Zdroj: Trading Economics (2024e)

Peněžní agregát M2 vzrostl z prosincového čísla 13 615 988 701, 60 tisíc TL na 13 751 074 707,20 tisíc TL, jak je možné vidět výše na obrázku č. 28. Největší část z celkového peněžního agregátu M3 zastupuje právě zmíněný typ M2, kdy se jedná o střednědobé vklady se splatností do 2 let. Lze je tedy označit za dosti likvidní vzhledem k ekonomické situaci v zemi a nastaveným úrokovým sazbám, které komerční banky klientům nabízejí. Jedná se o úrokové sazby v rozmezí 20 % až 50 % (Trading Economics, 2024e). Peněžní agregát M3 narůstá také, ale jeho zastoupení je v menší míře, jak je možné vidět na obrázku č. 29.

Obr. 29: Vývoj peněžního agregátu M3

Zdroj: Trading Economics (2024f)

4 Vlastní sledování

V rámci praktické části mé bakalářské práce jsem provedl sledování cen vybraných produktů a služeb v období od roku 2019 do února 2024. Je nutno zdůraznit, že vzorek, na němž byla analýza provedena, není reprezentativní, neboť zahrnuje pouze subjekty a produkty či služby, které jsem osobně vybral. Mezi tyto subjekty zařazuji obchod A101, který jsem systematicky navštěvoval v městě Antalya.

Dalším sledovaným segmentem byly produkty společnosti Apple, zejména iPhone. Ceny těchto produktů byly monitorovány v městě Istanbul, kde jsem zaznamenával relevantní změny v průběhu sledovaného období. Tuto oblast jsem zahrnul do výzkumu, neboť sama společnost Apple a její produkty patří mezi mé časté nákupy a sledování cen bylo pro mou analýzu klíčové.

Poslední částí praktické části byla analýza služby, jež je celosvětově známá – Netflix. Sledoval jsem nejenom ceny předplatného v rámci streamovací služby, ale také zkoumal dostupné balíčky a jejich vývoj během sledovaného období. Tuto oblast jsem zahrnul do mého výzkumu, protože osobně využívám předplatné Netflix a sleduji změny v jejich cenové politice.

Výsledky této analýzy poskytují ucelený pohled na vývoj cen ve vybraných oblastech a odvětvích, které jsou pro mě relevantní, neboť se týkají subjektů, které osobně využívám či navštěvuji. Tato data budou dále analyzována a diskutována v následujících částech mé bakalářské práce s cílem poskytnout užitečné poznatky a interpretace.

Šetření provedené v období hyperinflace v zemi bylo motivováno snahou porozumět vlivu inflace na ceny a dostupnost produktů a služeb. Celková ekonomická situace, zejména inflační tlak, hrála klíčovou roli v tomto výzkumu. V některých odvětvích se již jednalo o hyperinflaci, kde se měsíčně mluvilo o inflačních mírách dosahujících až 90 %. Tato vysoká a rychlá inflace měla značný dopad na běžný život obyvatel a na ekonomickou stabilitu země.

Výběr konkrétních produktů a služeb, jako jsou potraviny, elektronika od společnosti Apple a předplatné Netflix, byl proveden záměrně. Obchod A101 byl zvolen pro svou rozmanitost sortimentu, který zahrnuje širokou škálu produktů od potravin po kosmetiku, elektroniku a nábytek. Zaměření se však omezilo na produkty denní spotřeby, které jsou citlivé na inflační tlak.

U produktů od společnosti Apple je důležitá zmínka o daňové politice, která v kombinaci s inflací zvyšuje exkluzivitu těchto výrobků, činí je nedostupnými pro většinu tureckého obyvatelstva a představuje výzvu pro střední vrstvu.

Předplatné společnosti Netflix bylo sledováno s ohledem na negativní kurz vůči americkému dolaru, který ovlivňuje stanovení ceny předplatného. Tento faktor přispívá k dynamice cen a dostupnosti této populární streamovací služby na místním trhu.

V následujících částech práce budou tyto zjištěné informace dále analyzovány a diskutovány, aby bylo možné lépe porozumět dopadům inflace na ceny a dostupnost konkrétních produktů a služeb v sledovaném období a prostředí. Pro výpočet změny ceny ve sledovaném období byl použit následující vzorec:

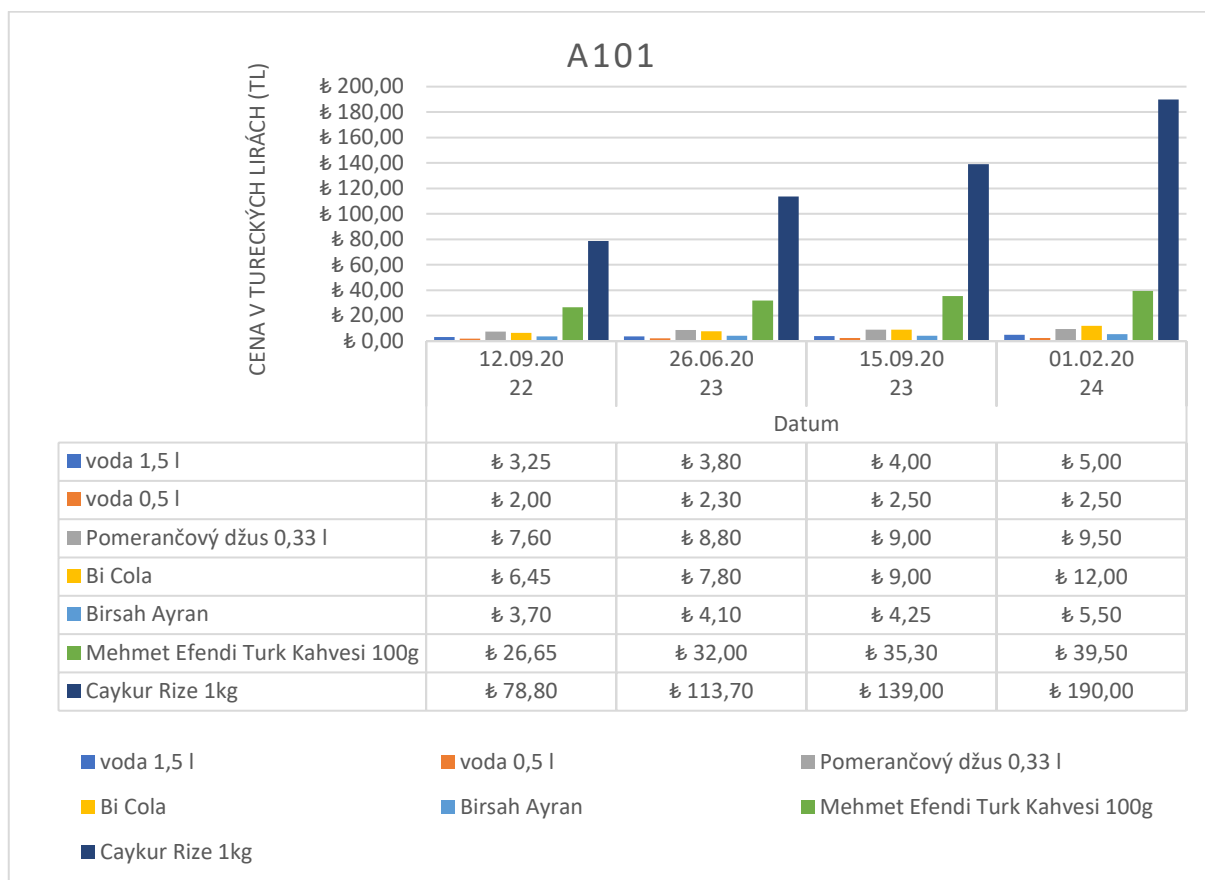
$$\text{Změna ceny v \%} = \frac{\text{nová cena} - \text{původní cena}}{\text{původní cena}} * 100$$

Změny, které byly zaznamenány a jsou popsány u jednotlivých subjektů byly vypočteny pomocí výše uvedeného vzorce, kdy původní cena reflektuje cenu z počátku sledovaného období a nová cena odráží cenu, která je uvedena na konci sledování nebo na konci sledovaného období.

4.1 Obchod A101

Obrázek č. 30 níže ilustruje sledování cen produktů v obchodním řetězci, který se řadí mezi levnější a dostupnější v zemi. Tento řetězec disponuje také internetovým e-shopem, kde jsou ceny občas vyšší než v kamenných obchodech, z důvodu nákladů na dopravu a dodatečné služby. Přesto jsou ceny v tomto internetovém e-shopu stále nízké z pohledu zahraničních turistů. Ovšem pro občany Turecké republiky, kteří čelí vysoké inflaci, nárůstu cen energií a ostatních komodit denní potřeby (např. pohonných hmot) při nízkých mzdách, se jedná o ceny, které považují za poměrně vysoké.

Obr. 30: Vývoj cen sledovaných produktů v obchodě A101

Zdroj: Vlastní zpracování z vlastních dat (2024)

Vzhledem k údajům na obrázku č. 30 je patrné, že nejvýraznější zdražení se v průběhu sledovaného období týkalo produktů kávy a tureckého čaje. Zaznamenali jsme růst cen Bi coly o 86 %, kde počáteční cena byla 6,45 TL a konečná cena je již 12 TL. Což je značné zvýšení během relativně krátkého časového úseku. Ceny vody se zvýšily o 25 – 50 %, přičemž míra růstu závisela na velikosti balení. Ayran, turecký nápoj z jogurtu a turecká káva zažily růst cen zhruba o 48 %. Největší zvýšení cen bylo však zaznamenáno u tureckého čaje, kde se cena zvýšila o necelých 138 % z původní ceny 78,80 TL na konečnou cenu 190 TL.

Tato zvýšení cen signalizují výrazný dopad inflace na ceny základních potravin a nápojů, což může významně ovlivnit každodenní život a nákupní schopnosti místních obyvatel. Je důležité vzít v úvahu tyto změny v kontextu celkové ekonomické situace a nárůstu cen ve sledovaném období.

Je důležité poznamenat, že sledované období, během kterého jsem ceny monitoroval, bylo sice krátké, ale i tak byl patrný významný růst cen některých produktů. Tento růst může

být ovlivněn kombinací faktorů, včetně inflace, nárůstu nákladů na energie a jiných klíčových odvětví. Tímto způsobem nabízí graf důležitý pohled na dynamiku cen v sledovaném období a poskytuje základ pro další analýzu dopadů ekonomických faktorů na cenovou stabilitu v daném obchodním prostředí.

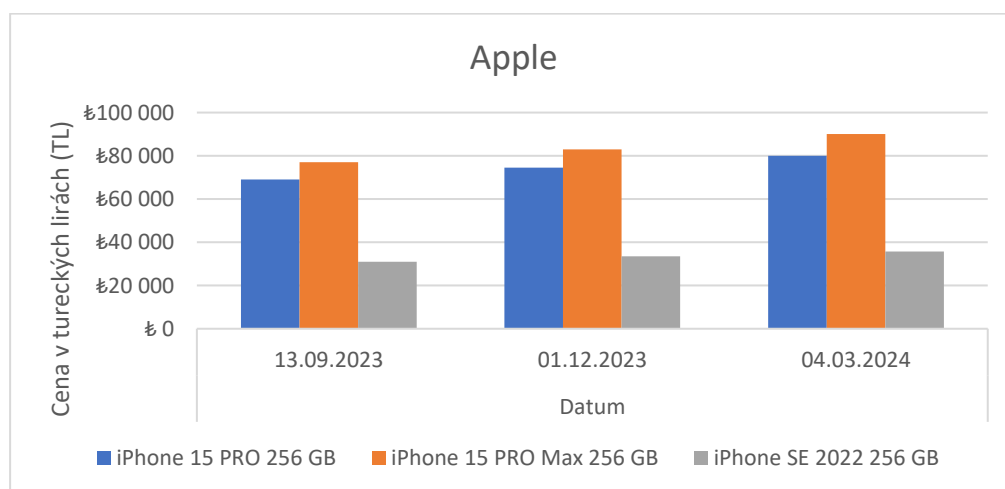
4.2 Produkty společnosti Apple

Sledování cen produktů společnosti Apple, zejména mobilních telefonů iPhone, v městě Istanbul odhalilo významné zvýšení cen v posledních letech. Tato situace je zvláště patrná v oficiálních obchodech společnosti Apple, známých jako Apple Store. Cena těchto produktů je dodatečně zatížena speciální daní, což dále zvyšuje konečnou prodejní cenu. Jak ilustruje níže uvedený obrázek č. 31, ceny iPhoneů jsou výrazně vysoké a zaznamenávají skokový nárůst.

Zaznamenal jsem, že během sledovaného období došlo k významnému zvýšení cen některých modelů iPhoneů. Konkrétně u produktu iPhone 15 PRO 256 GB bylo zaznamenáno zvýšení ceny o zhruba 16 %. U modelu iPhone 15 PRO Max 256 GB došlo k ještě většímu zdražení, a to přibližně o 17 %. Model iPhone SE 2022 zažil také zvýšení ceny, a to o přibližně 15 %.

Tato zvýšení cen iPhoneů reflektují vliv inflace a dalších ekonomických faktorů na trh s elektronikou a zřejmě odrážejí celkový trend zvyšování cen v daném období. Tyto informace jsou klíčové pro porozumění dopadů ekonomických faktorů na cenovou politiku a dostupnost technologických produktů pro spotřebitele v Turecku.

Obr. 31: Vývoj cen sledovaných produktů ve společnosti Apple

Zdroj: Vlastní zpracování z vlastních dat (2024)

Zvláštní daň, která je na tyto produkty uvalena, ztěžuje dostupnost iPhoneů pro místní obyvatele. Alternativou, kterou mnozí Turečtí občané volí, je zakoupit si iPhone v zahraničí. Avšak i tato možnost není bez problémů, neboť mobilní telefon a SIM karta musejí být registrovány v Turecké republice pro svou funkčnost. V minulých letech byl registrační poplatek relativně nízký, avšak v posledních letech došlo k rapidnímu nárůstu. V roce 2019 byl poplatek 1500 TL (266 USD), v roce 2022 se zvýšil na 2732 TL, v roce 2023 na 20 000 TL a pro rok 2024 činí 32 652 TL. Tím pádem se možnost zakoupení telefonu v zahraničí a jeho následná registrace v Turecké republice stává téměř nedostupnou.

Tato situace nesouvisí pouze s cenami samotných produktů, ale také s dalšími poplatky a administrativními omezeními, což vytváří výzvu pro místní spotřebitele, kteří si přejí vlastnit zařízení od společnosti Apple.

Podrobný popis daňové struktury pro prodej telefonů v Turecku poskytuje pohled na složitost daní, které ovlivňují konečnou prodejní cenu. Zde jsou jednotlivé složky daní:

1. Daň Ministerstva kultury (1 %): Tento poplatek ve výši 1 % přispívá na kulturní fond, který je využíván na podporu různých kulturních iniciativ a projektů.
2. TRT Bandrol poplatek (12 %): V rámci uvedeného příkladu je TRT Bandrol ve výši 12 %.
3. ÖTV (Speciální spotřební daň): Tato daň má variabilní sazby v závislosti na ceně daného telefonu. U telefonů společnosti Apple se ÖTV pohybuje na úrovni 50 %. To znamená, že polovina prodejní ceny telefonu je tvořena touto speciální daňovou sazbou.
4. DPH (Daň z přidané hodnoty): Tuto daň tvoří 20 % z prodejní ceny telefonu. Jedná se o standardní sazbu DPH, která se běžně uplatňuje na většinu zboží a služeb.

Celkově lze na základě názorného příkladu (tabulka č. 4) konstatovat, že daně představují významnou část celkové prodejní ceny telefonu v Turecku. ÖTV s 50% sazbou značně přispívá k celkové daňové zátěži, kterou nese spotřebitel při nákupu telefonu.

Tab. 4: Daňové zatížení na produktu společnosti Apple

Produkt iPhone 15 Pro MAX 1 TB	Daňové zatížení
Prodejní cena bez daně	₺ 45 722
Daň Ministerstva kultury (1 %)	₺ 457
TRT Bandrol (12 %)	₺ 5 541
Speciální spotřební daň – ÖTV (50 %)	₺ 25 860
DPH (20 %)	₺ 15 516
Prodejní cena (ke dni 13.9.2023)	₺ 93 096

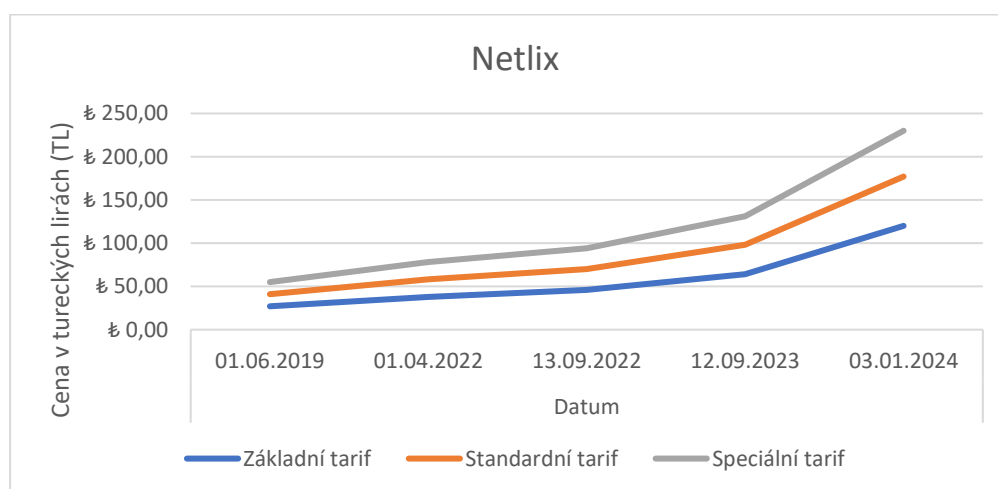
Zdroj: Vlastní zpracování (2024)

4.3 Předplatné streamovací služby Netflix

Analýza streamovací služby Netflix v Turecku odhaluje výrazný vliv inflace na jejich cenovou politiku, jak lze vidět na přiloženém grafu. Tato služba, navzdory určitým komplikacím s používáním, zaznamenává v Turecku velkou popularitu. Nicméně inflace ovlivnila cenovou stabilitu, což je patrné v dynamice cen nabízených tří balíčků.

Na obrázku č. 32 je patrný vývoj cen těchto balíčků v průběhu času, a je zjevné, že cenová politika této streamovací služby reaguje na místní trh a inflační tlak. Pravidelné zdražování, které se vyskytuje každé 2-3 měsíce, je někdy mírné, ale někdy může být významné, což odráží měřitelný dopad inflace.

Obr. 32: Vývoj cen sledovaných služeb u společnosti Netflix

Zdroj: Vlastní zpracování z vlastních dat (2024)

Zaznamenaná zvýšení cen základního, standardního a speciálního tarifu ve sledovaném období jsou nepochybně výrazná. Základní tarif zaznamenal nárůst o neuvěřitelných 345 %, což představuje extrémní zvýšení ceny. Standardní tarif následoval s nárůstem o 332 %, zatímco speciální tarif zaznamenal zvýšení o 318 %. Tato procentuální zvýšení odhalují dramatický dopad inflace nebo jiných faktorů na cenovou politiku nabízených tarifů.

Je klíčové si uvědomit, že i když tyto změny mohou působit jako nepatrné sumy při přepočtu na české koruny, pro místní obyvatele s klesající kupní silou turecké liry představuje každé zdražení značné náklady. Tento aspekt odráží složitost ekonomické situace a dopadů inflace na běžné výdaje občanů Turecka.

Jádro této části bakalářské práce tvoří šetření, jehož data představují nereprezentativní vzorek, avšak jsou významným příspěvkem k pochopení specifických tržních tendencí. Tyto informace, získané osobním sledováním a analýzou, nevyplývají pouze z oficiálně dostupných statistických údajů či stránek, ale přinášejí reálný, praktický pohled na dynamiku cenového vývoje.

5 Návrh vlastního řešení

V mé práci jsem se snažil podchytit několik nejdůležitějších ukazatelů makroekonomického vývoje České republiky a Turecka v souvislosti s měnovou politikou centrálních bank obou zemí. Každá jednotlivá ekonomika je takový živý organismus. Ovlivňuje ji spousta vnějších i vnitřních faktorů. Jedním z těchto faktorů je bezesporu i chování a konkrétní kroky centrálních bank. Ty je nutné vidět a chápat nejen v kontextu ekonomickém, ale i politickém. A to i za předpokladu nezávislosti centrálních bank na politickém aparátu jednotlivých zemí.

Nejprve je potřeba říci, že ekonomická situace v obou zemích je odlišná, a to z několika důvodů. Česká ekonomika patří mezi vyspělé země a řadí se mezi nejrozvinutější ekonomiky světa.

Naproti tomu ekonomika Turecka je považována za teprve rozvíjející se tržní ekonomiku. V ekonomice má však na rozdíl od ČR rovnoměrně zastoupeny všechny sektory jako je zemědělství, průmyslový sektor, sektor stavební, transportní i sektor služeb.

U obou republik by se dalo říci, že zauímají strategickou geografickou polohu. Česko leží téměř uprostřed Evropy a sousedí s nejsilnější evropskou ekonomikou – Německem. Turecká republika zauímá významnou geostrategickou polohu mezi Evropou a Asií.

Česká republika i Turecká republika jsou závislé na dovozu strategických surovin jako jsou ropa a zemní plyn. Turecká republika na rozdíl od Česka disponuje větším nerostným bohatstvím, kdy se často jedná i o strategické suroviny.

Velkou výhodou turecké ekonomiky oproti české ekonomice je bezesporu demografické složení obyvatelstva. Stále rostoucí a mladá populace turecké republiky vytváří velký trh s dynamickou, technologicky modernizovanou ekonomikou, která není svázána řadou velmi složitých a někdy značně diskutabilních nařízeních Evropské unie a Evropského parlamentu.

Naopak nepříznivá situace se stárnutím populace v ČR, strukturou průmyslu bez potřebné technologické modernizace a inovativních přístupů a velké části průmyslové produkce s velmi nízkou přidanou hodnotou mluví v náš celkový neprospěch do budoucna.

V kontextu výše uvedených informací se nyní můžeme podívat a porovnat chování centrálních bank České republiky a Turecké republiky ve sledovaném období.

5.1 Česká ekonomika

Navrhuji, abychom přistoupili k opatrné a promyšlené strategii, která by nám umožnila efektivně řídit současnou ekonomickou situaci. Nynější pokles inflace by neměl být důvodem k přílišnému uklidnění, a proto by rychlé snižování úrokových sazeb mělo být odloženo. Osobně bych doporučoval, aby ČNB v aktuálním období setrvala na základní úrokové sazbě 6 %. Beru na vědomí, že tento krok s poměrně vysokými úrokovými sazbami může ovlivnit výkonnost české ekonomiky, ovšem aktuální úkol je snížit a udržet inflaci v dlouhodobém horizontu kolem inflačního cíle, tedy 2 %. Při relativně stále nízké úrovni nezaměstnanosti nevidím ve vyšších úrokových sazbách, držených po delší časové období, větší problém. Rozptyl, který bych doporučil, by byl 5-6 % na období minimálně do konce kalendářního roku. Po tomto delším časovém období by se lépe ukázalo, zda se inflace skutečně bude držet na nižších číslech. Protože se bude jednat o další sledované období z pohledu inflace, budeme se opírat o „novou“ základnu v porovnávání pro inflaci, kde se již nebude srovnávat s vyšší základnou, která byla v předchozích letech. Doporučuji tedy setrvat v tomto rozmezí minimálně do konce roku 2024 a případně snížení pod 5 % až na začátku roku 2025. Unáhlené a razantní snížení by mohlo opět rozpohybovat ekonomiku špatným směrem a inflace by se mohla zvýšit nad inflační cíl ČNB. Snižování úrokových sazeb v rychlém časovém sledu nevidím jako správné. Spatřuji zde nebezpečí v oslabení koruny, která se přestane stávat zajímavou pro investory i pro spekulativní nákupy. Stejně tak rychlé snížení sazeb může způsobit neúměrné zvýšení spotřeby domácností.

Je důležité si uvědomit, že srovnáváme meziroční inflaci s vysokou základnou z minulého roku, což může vést ke zkresleným interpretacím. Slova našeho premiéra o podpoře utrácení jsou spíše nezodpovědná v této křehké situaci, kde hrozí riziko opětovné destabilizace ekonomiky. Nezaměstnanost je stále na nízké úrovni a rychlé snižování úrokových sazeb může vést k devalvaci měny, což není příznivé pro investory.

Je důležité, aby lidé zůstali obezřetní a nekupovali za přemrštěné ceny, aniž by promýšleli svá finanční rozhodnutí. Musíme mít stále na paměti obtížné období nedávné minulosti, kdy došlo k významnému poklesu reálných mezd v roce 2022.

Doporučil bych zahájit, respektive pokračovat, v jednáních s odbory a zaměstnavateli, aby i nadále zachovávali zdrženlivost při vyjednáváních o zvyšování mezd, aby nedocházelo k nekontrolovanému tlaku na ceny a inflaci. Růst mezd by mohl

představovat další riziko pro inflační tlaky, a proto je klíčové udržovat vyvážený přístup k tomuto tématu.

Navrhuji také, aby se vláda a centrální banka zaměřily na podporu produktivity a růstu ekonomiky prostřednictvím strategických investic a podpory inovací. To by mohlo pomoci diverzifikovat ekonomiku a snížit závislost na spotřebě jako hlavním hnacím faktoru růstu. Tímto způsobem bychom mohli dosáhnout stabilnější a udržitelnější ekonomické situace v budoucnosti.

Podle mého názoru je klíčové zachovat obezřetnost a uvědomit si, že inflace není statický jev, ale dynamický proces, který vyžaduje trvalou pozornost a opatření ze strany veřejnosti i institucí, jako je Česká národní banka, aby byla udržena pod kontrolou.

Přestože si současná vláda přičítá zásluhy za krocení inflace, osobně se s tím nemohu zcela ztotožnit. Je pochopitelné, že si chce vláda připisovat úspěchy za pokles inflace, ale není možné ignorovat skutečnost, že inflace v minulosti výrazně překračovala cíle ČNB, na čemž měla minulá i současná vláda určitý podíl odpovědnosti. Tato skutečnost byla v době výrazného růstu inflace a jejího překročení cílů ČNB zamlčována. Tento přístup může být vnímán jako politické prisvojování si zásluh, což spíše odráží politické motivy související s nadcházejícími krajskými a parlamentními volbami v letech 2024 a 2025.

Je tedy nezbytné, aby se veřejnost i vládní instituce zaměřily na reálná opatření a strategie, které povedou k udržení inflace na stabilní úrovni. To zahrnuje důkladné monitorování ekonomických ukazatelů, jako jsou mzdy a ceny, a přijímání opatření včas, aby bylo možné reagovat na případné inflační tlaky.

Rozpočtová konsolidace a tlak na výrobce a obchodníky ke snižování cen jsou významnými faktory, které přispěly k poklesu inflace v minulosti. Avšak je důležité si uvědomit, že tato opatření musí být prováděna s ohledem na dlouhodobou udržitelnost a stabilitu ekonomiky, nikoli jen jako krátkodobá politická gesta.

Vyzdvihl bych postoj České národní banky (ČNB), když v roce 2022 oznámila, že se základními úrokovými sazbami nebude hýbat a bude je držet dlouhodobě konstantní. Tento krok měl významný vliv na trhy a vyvolal pozitivní reakci investorů, kteří začali zvažovat investice do české koruny. Stabilizace koruny v dlouhodobém měřítku přinesla pozitivní dopad na ekonomiku a inflaci.

Je nezbytné si uvědomit, že politické vystupování ohledně ekonomických ukazatelů je často ovlivněno politickými agendami a volebními strategiemi. Avšak je klíčové brát v

úvahu komplexnost ekonomických procesů a více faktorů, které mohou ovlivnit hospodářský vývoj a inflaci.

Z mého úhlu pohledu jak vláda, tak centrální banka (i když v obou případech jde o předchozí garnitury), nesou svůj díl odpovědnosti za současný stav ekonomiky. Jejich nezodpovědná měnová i rozpočtová politika v minulosti připravila půdu pro pozdější inflaci. Inlace v letech 2019 a 2020 překročila cílovou dvouprocentní hranici a pohybovala se spíše v pásmu mezi třemi a čtyřmi procenty.

Pro dosažení dlouhodobé stability a omezení inflačních tlaků je nezbytné, aby vláda i centrální banka přijaly opatření, která budou respektovat ekonomické zákony a současně podporovat udržitelný růst. To zahrnuje přezkum a případné upravení měnové a fiskální politiky tak, aby byly koherentní a účinné při dosahování ekonomických cílů.

Vláda se v minulosti podílela na inflačních tlacích prostřednictvím své velkorysé fiskální politiky a rozdáváním předvolebních dárečků. Centrální banka pak udržovala hlavní úrokovou sazbu blízko k nule, i přes růst inlace. V té době žádná z institucí nechtěla převzít odpovědnost za vytvoření podhoubí inlace. Bylo zřejmé, že již v minulosti mělo dojít k výraznějšímu zvýšení základní úrokové sazby.

Snížení úrokové sazby v roce 2020 na hodnotu 0,25 % bylo velmi razantní a podle mého názoru neodpovídalo tehdejší situaci. Následující rok, kdy se projevil inflační tlak, se ČNB zachovala příliš optimisticky. Míra inlace na konci roku 2021 dosahovala 6 %, což naznačovalo naléhavou potřebu razantnějšího zvýšení úrokových sazeb.

ČNB se však zdržela akce a podle mého názoru zaspala, což přispělo k dalšímu růstu inlace. Kdyby ČNB reagovala rychleji a rezolutněji, mohla situace v následujících letech vypadat jinak, možná i lépe než to, čeho jsme byli svědky.

Navrhuji, aby ČNB přistoupila k opatření, která by umožnila rychlejší a pružnější reakci na inflační tlaky. To zahrnuje pravidelné monitorování inflačních ukazatelů a přijímání opatření včas, aby bylo možné účinněji reagovat na změny v ekonomickém prostředí. Dále je třeba provést revizi měnové politiky a zvážit vhodnější nastavení úrokových sazeb tak, aby lépe odpovídaly aktuálním ekonomickým podmínkám a předcházely nadměrné inflaci.

Faktem je, že i přes snížení některých výdajů, které vláda sama navýšila, stále trápí veřejné finance strukturální rozpočtový deficit blížící se 300 miliardám korun ročně. Tento vysoký deficit určitě nepřispívá ke stabilizaci inlace. Zvláště, když si uvědomíme,

že mandatorní a quasi-mandatorní výdaje státního rozpočtu tvoří přibližně 74 % všech státních výdajů.

Podle mého názoru je situace, kdy ve státní sféře dosahují příjmy výše než ve sféře soukromé, dlouhodobě neudržitelná, a to jak z fiskálního, tak společenského hlediska. Je nezbytné provést důkladnou revizi veřejných financí a najít způsoby, jak snížit strukturální deficit a zároveň optimalizovat výdaje veřejného sektoru. V tomto ohledu je důležité také zvážit jednu z možností, která tu byla před rokem 2021. Mluvím zde o návratu superhrubé mzdy. Tento pojem je obecně známý a její zrušení připravilo stát o desítky miliard ročně, které by jinak získal v rámci daně z příjmů a také z odvodů na sociální a zdravotní pojištění. Doporučoval bych návrat nebo alespoň diskusi o jejím návratu, která by nebyla vůbec na škodu, ovšem z druhé strany břehu se musíme podívat na to, že pro vládu, která s tímto přijde, se může s velkou pravděpodobností jednat o její poslední období, kdy setrvá u moci. Neboli politické náklady jsou zde na prvním místě, bohužel pro český státní rozpočet, a tím pro nás pro všechny.

Jedním z možných řešení může být reforma sociálních dávek a veřejných služeb s cílem zvýšit efektivitu využívání veřejných financí a snížit závislost na dluhovém financování. Dále je nutné podporovat opatření, která povedou k hospodářskému růstu a zvýšení příjmů, což by mohlo pomoci zlepšit dlouhodobou udržitelnost veřejných financí a stabilizovat inflační tlaky.

5.2 Turecká ekonomika

V této části mé práce bych chtěl představit konkrétní doporučení, která by mohla napomoci řešení ekonomické krize v Turecké republice. Jsem přesvědčen, že klíčovým prvkem je obnova důvěry v turecké instituce, a především pak nezávislost centrální banky. Bez důvěry investorů a mezinárodních finančních trhů bude stabilizace národní měny a ekonomiky komplikovaná.

Mým prvním doporučením by byly legislativní změny, které by zajistily nezávislost centrální banky. To by zahrnovalo reformu procesu volby guvernéra a vytvoření mechanismů ochrany banky před politickým zasahováním. Transparentní komunikace je dalším pilířem mého doporučení, kde by centrální banka měla jasně a transparentně komunikovat svoji politiku a rozhodnutí, aby tak posílila důvěru v její směřování.

Dalším krokem by bylo přilákání zahraničních investic zlepšením obchodního prostředí a legislativy, aby Turecká republika byla pro investory atraktivnější a byla zde zajištěna právní jistota a ochrana investic. Současně je nezbytné pracovat na diversifikaci ekonomiky, snížit závislost na vnějších faktorech a podpořit výrobu a export.

V neposlední řadě bych zdůraznil potřebu sociální a politické stability. Stabilní socio-politické prostředí je základem pro ekonomickou pohodu, a proto by vláda měla usilovat o posílení demokratických institucí a právního státu. V kontextu boje s inflací by centrální banka měla mít možnost uplatňovat účinné nástroje, včetně zvýšení úrokových sazeb, když je to potřebné, aby ochránila hodnotu turecké liry.

A konečně, fiskální disciplína by měla být prioritou vlády, která by měla usilovat o udržení rozpočtového schodku na udržitelné úrovni, aby nedocházelo k růstu státního dluhu mimo kontrolu. Přijetí těchto kroků vidím jako cestu k postupnému zlepšení situace, ačkoliv si uvědomuji, že strukturální reformy a získání důvěry jsou procesy, které vyžadují čas a konzistentní politické vedení.

V poslední době jsme byli svědky, jak se centrální banka (TCMB) stávala nástrojem politické strategie, zejména v období před volbami, kdy prezident Recep Tayyip Erdogan prosazoval snížení úrokových sazeb s cílem podpořit ekonomický růst. Tento přístup, zvolený navzdory rostoucí inflaci, která dosáhla nejvyšších úrovní za dvacet let Erdoganovy vlády, vzbuzuje znepokojení nad stabilitou turecké ekonomiky a vyvolává otázky ohledně dlouhodobých důsledků takovéto politiky.

Přestože byl původně guvernér TCMB Murat Uysal nahrazen Naci Ağbalem s očekáváním, že zavede stabilnější měnovou politiku, byl Ağbal po několika měsících odvolán kvůli neshodám ohledně úrokových sazeb. Jeho nástupce, Şahap Kavcıoğlu, přišel s prohlášením, že banka bude efektivně využívat nástroje měnové politiky pro udržení cenové stability, avšak výsledky naznačují opak – stabilizace nebylo dosaženo a TCMB získala pověst závislé instituce.

V kontextu těchto událostí a před nedávnými prezidentskými volbami v roce 2023 se ukazuje, že centrální banka byla až do té doby v podstatě řízena politickými rozhodnutími prezidenta Erdogana. Jeho preference pro nízké úrokové sazby, ačkoli se zdály být v rozporu s ekonomickými indikátory, odhalily hlubší problém nezávislosti TCMB. Tato situace poukazuje na potřebu reformy, kterou bych osobně doporučil, protože jinak centrální banka neplní hlavní funkci, a to být nezávislou institucí.

Pro obnovení důvěry v tureckou ekonomiku a její finanční instituce je nezbytné, aby se TCMB vrátila ke svým kořenům a stala se skutečně autonomním orgánem, který je schopen reagovat na ekonomickou realitu bez vnějších tlaků. V tomto ohledu bych doporučil přijmout opatření, která posílí její institucionální integritu a umožní provádět měnovou politiku založenou na pevných ekonomických principech. Taková reforma by nejenže pomohla stabilizovat tureckou národní měnu – tureckou liru, ale také by obnovila důvěru investorů a občanů v ekonomickou politiku země.

Ve světle aktuálních ekonomických výzev, kterým čelí Turecká republika, je zřejmé, že by turecká vláda a TCMB měly přehodnotit svou současnou měnovou politiku. Vzhledem k současné situaci, kdy se inflace pohybuje na vysokých hodnotách a centrální banka se pod vlivem prezidenta Erdogana rozhodla snížit úrokové sazby, se zdá být tento přístup kontraproduktivní.

V roce 2021, kdy byly úrokové sazby sníženy na 14 % při inflaci téměř 20 %, byl tento krok v rozporu s ekonomickými zásadami a praxí, která říká, že v takové situaci by centrální banka měla úrokové sazby spíše zvyšovat. Prezident Erdogan, který je známý svým odmítavým postojem k vysokým úrokovým sazbám, by měl zvážit dopady svých názorů a akcí na celkovou reputaci turecké ekonomiky a její atraktivitu pro zahraniční investory.

V reakci na vysokou inflaci a ekonomickou nestabilitu by TCMB měla přistoupit k agresivnější měnové politice, která by zahrnovala výrazné zvýšení úrokových sazeb. Tento krok by měl být součástí širšího a ambiciózního plánu na snížení inflace v následujících 12 až 18 měsících. Tento plán by měl být veřejně komunikován a měl by obsahovat konkrétní cíle pro snížení inflace, které budou podloženy pevnými závazky a opatřeními.

Pokud Turecká republika chce obnovit důvěru na domácích i mezinárodních finančních trzích, je nezbytné, aby TCMB znovu získala svou nezávislost a byla schopna provádět měnovou politiku založenou na ekonomických faktech a analýze, nikoliv na politickém tlaku. Takové kroky by mohly vést ke stabilizaci turecké liry, snížení inflace, a nakonec k oživení ekonomického růstu. Osobně bych vládě turecké republiky doporučil, aby tento krok, potřebný pro reformy, podpořila a uznala, že silná a nezávislá centrální banka je klíčová pro zdraví celé ekonomiky, a tedy ku prospěchu celému tureckému lidu.

Rychlé zvýšení úrokových sazeb by mělo efektivně omezit inflační tlaky a obnovit důvěru investorů. Politika by měla být dynamická, s průběžným monitorováním ekonomických ukazatelů a připraveností k dalšímu zvýšení sazeb podle aktuálních potřeb. Centrální turecké bance bych osobně doporučil, aby se vyhnula unáhleným krokům v rámci snižování základní úrokové sazby. Byla chyba, že zvyšování této sazby nastalo až na začátku druhé poloviny roku 2023 po znovuzvolení současného tureckého prezidenta. Zde je ovšem důležité zmínit, že se jedná pouze o politický krok, který je veden prezidentem republiky, jak bylo zmíněno v předchozích odstavcích. Základní úrokovou míru bych doporučoval držet v rozmezí 50 – 60 % s ohledem na aktuální ekonomickou situaci.

Důležité je též projevit otevřenost k dialogu s veřejností, vládou a podnikatelským sektorem, aby byla možnost diskutovat o dalších možných opatřeních, jež by přispěla k podpoře ekonomické stability.

S ohledem na dlouhodobé výzvy, kterým turecká ekonomika čelila od prvního zvolení prezidenta Erdogana v roce 2014, je důležité analyzovat historický kontext, zejména pokles síly turecké měny vůči americkému dolaru. Tento dlouhodobý trend vyžaduje komplexní a promyšlený přístup k obnově ekonomické stability.

S ohledem na aktuální pokles hodnoty turecké liry do historických minim během začátku března by Turecká centrální banka, dle mého návrhu, měla přistoupit k opatrnému uvolňování měnové politiky. Postupné snižování úrokových sazeb by mělo být prováděno s cílem podporovat ekonomický růst, ale zároveň tak, aby nedošlo k ještě většímu oslabení měny. Ovšem až po delším časovém období, kdy aktuální situace tomu nenasvědčuje. Základní princip byl již naplněn, ale je důležité, aby tento krok, který jsem již doporučil výše, centrální banka uplatňovala minimálně do konce roku 2024 či do poloviny roku 2025 s ohledem na vývoj inflace.

Mezi další doporučení, které navrhuji, jsou operace na devizových trzích či intervence, které oslabenou tureckou liru posílí a stane se opět silnější měnou, což je důležité pro celou ekonomiku. Tedy TCMB by měla zvažovat aktivní intervence na devizových trzích s cílem posílit tureckou liru. Tato opatření by měla být implementována systematicky a efektivně, aby předešla nadměrným kolísáním směnného kurzu a zvýšila důvěru v národní měnu. Je důležité, aby tato opatření byla prováděna v souladu s dlouhodobými cíli ekonomické stability, a aby byly transparentně komunikovány s veřejností a dalšími zúčastněnými subjekty.

Velmi důležitým a opomíjeným krokem je transparentnost v komunikaci ze strany Turecké centrální banky (TCMB). Ovšem tento krok je velmi klíčový. Proto bych doporučil pravidelné informování o opatřeních, která jsou přijímána k ovlivnění měnové politiky a zdůrazňování dlouhodobých strategií pro obnovu stability. Toto jednání přispěje k posílení důvěry jak u domácích, tak i zahraničních investorů. Vedle měnových opatření je nezbytné provádět i strukturální reformy. Turecká republika by měla investovat do infrastruktury, podporovat inovace a zlepšit obchodní prostředí.

Celkový cíl spočívá v obnovení síly turecké měny, což by mohlo přilákat zahraniční investice a opět učinit turecký trh atraktivním pro investory. Kombinace opatrného uvolňování měnové politiky, intervencí na devizových trzích a strukturálních reform by mohla představovat komplexní a udržitelný přístup k dosažení těchto cílů. Je důležité, aby tyto kroky byly prováděny s ohledem na dlouhodobou udržitelnost a efektivitu.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zanalyzovat, zhodnotit a následně navrhnout nová opatření a doporučení v oblasti měnové politiky v obou zmíněných zemích, respektive v ekonomikách. Inlace v obou sledovaných ekonomikách se nevyvíjela podle představ centrálních bank či obyvatel dané země. Obě zmíněné ekonomiky dosáhly na jednu z nejvyšších inflací v tomto století, ale u každé hovoříme v jiných jednotkách. V České republice jsme byli svědky inflace, která dosahovala v maximální míře ve sledovaném období přibližně 18 %. Ovšem v Turecké republice lze hovořit již o počátku hyperinflace, kde míra inflace dosahovala i 90 % po delší dobu.

Z aktuálních dat je ve srovnání těchto dvou zemí na tom lépe z pohledu inflace a dalších makroekonomických ukazatelů ekonomika České republiky, která na negativní vývoj stihla zareagovat dříve, než její druhý soupeř Turecko. Obě země ale zareagovaly později, než by bylo správné a ve všech směrech vhodné.

V praktické části této práce byla popsána analýza jednotlivých makroekonomických ukazatelů každé ekonomiky zvlášť. Je zde patrný i odlišný postoj centrálních bank v řešení vysoké inflace.

Následuje část práce, která byla vytvořena z vlastního sledování vybraných produktů a služeb v Turecké republice, kde se jedná o nereprezentativní vzorek těchto produktů.

V poslední části celé bakalářské práce jsem navrhl, dle mého názoru, zajímavá řešení v přístupu centrálních bank v měnové politice. V případě České republiky doporučuji ponechání vyšších úrokových sazeb v rozmezí 5-6 % po delší časové období, minimálně do konce roku 2024. Důvodem je, podle mého názoru, potřeba zklidnění situace v ekonomice po pádivě rostoucí inflaci v letech 2022 a 2023. Dále navrhuji zachování omezitelnosti při zvyšování mezd a udržení růstu poptávky domácností v rozumných mezích. V mém návrhu dále zmiňuji jako další nezbytný faktor větší zodpovědnost vlády a centrální banky v měnové a rozpočtové politice. V rámci snah o dosažení a udržení dlouhodobé stability a omezení inflačních tlaků je potřeba, aby vláda a centrální banka přijala taková opatření, která budou v souladu se základními ekonomickými zákony a současně podporovaly udržitelný ekonomický růst. Je třeba říci dost velkorysý fiskální politice a nekonečnému prohlubování rozpočtových schodků, a to i přes nepopulárnost takovýchto kroků u občanů – voličů.

Návrh řešení a doporučení pro Tureckou republiku je ještě o něco složitější, a to hlavně z pohledu specifického postavení TCMB a politického vlivu tureckého prezidenta na její činnost. O to více bych viděl jako nejdůležitější doporučení vytvořit legislativní změny pro zajištění faktické nezávislosti centrální banky, transparentní komunikaci měnové politiky a obnovení důvěry investorů a mezinárodních finančních trhů pro přilákání nových zahraničních investic do ekonomiky. Pro stabilní sociální prostředí je nezbytné posílení demokratických institucí, právního státu a přijetí strukturálních reforem pro snižování rozpočtového schodku nebo alespoň jeho udržení na přiměřené úrovni. V neposlední řadě je potřeba najít ochotu k otevřenému dialogu mezi vládou, veřejností a podnikatelským sektorem.

Všechny tyto návrhy by měly přispět ke snížení celkové inflace v obou zemích a k ekonomickému klidu.

Věřím, že aplikace návrhů, které zde uvádím, není v obou zemích nereálná a lze je uvést do skutečné praxe. Ovšem je důležité si uvědomit, že návrhy, které zde zmiňuji, nejsou proveditelné ze dne na den, ani z měsíce na měsíc a bez ochoty všech zúčastněných k jistému utažení opasků. Je ale důležité se na ně připravit, zrealizovat a vyčkat, než se v ekonomice projeví.

Úplným závěrem bych rád dodal, že jsem velmi rád, že jsem si pro zpracování bakalářské práce zvolil toto téma. Je nejen aktuální, ale i důležité. Od začátku psaní této práce jsem mnohem podrobněji nastudoval situaci a problematiku kolem měnové politiky a centrálních bank v obou zmíněných zemích.

Seznam použitých zkratk

CP – *Cenné papíry*

CZK – *Česká koruna*

ČNB – *Česká národní banka*

ČR – *Česká republika*

DPH – *Daň z přidané hodnoty*

EU – *Evropská unie*

EUR – *Euro*

HDP – *Hrubý domácí produkt*

NX – *Čistý export*

ÖTV – *Speciální spotřební daň (Özel Tüketim Vergisi)*

PMR – *Povinné minimální rezervy*

PPP – *Parita kupní síly (Purchasing power parity)*

TCMB – *Turecká centrální banka (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası)*

TL – *Turecká lira*

USD – *Americký dolar*

Seznam použitých zdrojů

- Al Jazeera (2023). *Why is the Turkish lira's value still falling?*. <https://www.aljazeera.com/news/2023/6/18/why-is-the-turkish-lira-still-falling-in-value>
- ARAD (2023). *Příspěvky k roční míře růstu M3*. Dostupné 2. 2. 2024 z <https://www.cnb.cz/arad/#/cs/sets>
- ARAD (2024). *Stav devizových rezerv – časová řada*. Dostupné 3. 2. 2024 z <https://www.cnb.cz/arad/#/cs/search/devizové%20rezervy>
- Bloomberg HT (2023). *2024 için asgari ücret 17 bin 2 TL oldu*. <https://www.bloomberght.com/2024-icin-asgari-ucret-17-bin-2-tl-oldu-2344673>
- Brázdík, F., Grossmann, J., Hájková, D., Hromádková, E., Král, P. & Saxa, B. (2021). *Transmise měnové politiky v české ekonomice*. Česká národní banka. <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-menove-politice/boxy-a-clanky/Transmise-menove-politiky-v-ceske-ekonomice/>
- Cudziková, Š. (2018). *Nezaměstnanost*. Základy makroekonomie. Dostupné 6. 10. 2023 z <https://www.vovcr.cz/odz/ekon/436/page18.html>
- Česká národní banka (n. d.). *Co to je inflace?*. <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Co-to-je-inflace/>
- Česká národní banka (n. d.). *Jaký je rozdíl mezi pevným a plovoucím měnovým kurzem?*. <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Jaky-je-rozdil-mezi-pevnym-a-plovoucim-menovym-kurzem>
- Česká národní banka (2023a). *Téma: Inflace na ústupu*. <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/inflacni-cil/tema-inflace/index.html>
- Česká národní banka (2023b). *Komentář ke statistice měnového vývoje*. https://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/harm_stat_data/komentar-ke-statistice-menoveho-vyvoje/index.html
- Česká národní banka (2024a). *Jak se vyvíjela dvoutýdenní repo sazba ČNB?* Dostupné 15. 2. 2024 z <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Jak-se-vyvijela-dvoutydeni-repo-sazba-CNB/>
- Česká národní banka (2024b). *Vybrané devizové kurzy – EUR*. Dostupné 26. 1. 2024 z (https://www.cnb.cz/cs/financni-trhy/devizovy-trh/kurzy-devizoveho-trhu/kurzy-devizoveho-trhu/grafy_form.html?mena=EUR)
- České noviny (2024). *Množství bankovek a mincí v oběhu loni vzrostlo, jejich hodnota klesla*. Dostupné 28. 1. 2024 z [https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2468545?_zn=aWQlM0Q0MDU5ODk5OTc2MjI2MDU4MTc0JTdDdCUzRDE2OTE5NDUzMTUuMDgyJTdDdGUlM0QxNzA1OTQzMjUyLjAxNSU3Q2MIM0RCODBBNjIyREUzMDgzMz4REZDMDk4MkM0QzY0MEE2Mg%3D%3D](https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2468545?_zn=aWQlM0Q0MDU5ODk5OTc2MjI2MDU4MTc0JTdDdCUzRDE2OTE5NDUzMTUuMDgyJTdDdGUlM0QxNzA1OTQzMjUyLjAxNSU3Q2MIM0RCODBBNjIyREUzMDgzMz4REZDMDk4MkM0QzY0MEE2Mg%3D%3D&_zn=aWQlM0Q0MDU5ODk5OTc2MjI2MDU4MTc0JTdDdCUzRDE2OTE5NDUzMTUuMDgyJTdDdGUlM0QxNzA1OTQzMjUyLjAxNSU3Q2MIM0RCODBBNjIyREUzMDgzMz4REZDMDk4MkM0QzY0MEE2Mg%3D%3D)
- Český statistický úřad (2020). *Tvorba a užití HDP – 4.čtvrtletí 2019*. Dostupné 10. 3. 2024 z <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/tvorba-a-uziti-hdp-4-ctvrtleti-2019>

- Český statistický úřad (2021). *Tvorba a užití HDP – 4.čtvrtletí 2020*. Dostupné 10. 3. 2024 z <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/tvorba-a-uziti-hdp-4-ctvrtleti-2020>
- Český statistický úřad (2022). *Tvorba a užití HDP – 4.čtvrtletí 2021*. Dostupné 10. 3. 2024 z <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/tvorba-a-uziti-hdp-4-ctvrtleti-2021>
- Český statistický úřad (2023a). *Tvorba a užití HDP – 4.čtvrtletí 2022*. Dostupné 10. 3. 2024 z <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/tvorba-a-uziti-hdp-4-ctvrtleti-2022>
- Český statistický úřad (2023b). *Míra inflace v České republice v roce 2023*. Dostupné 6. 2. 2024 z <https://www.czso.cz/csu/xp/mira-inflace-v-ceske-republice-v-roce-2023>
- Český statistický úřad (2024a). *Tvorba a užití HDP – 4.čtvrtletí 2023*. Dostupné 10. 3. 2024 z <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/tvorba-a-uziti-hdp-4-ctvrtleti-2023>
- Český statistický úřad (2024b). *Vývoj indexů spotřebitelských cen ve 4. čtvrtletí 2023 a v roce 2023*. Dostupné 25. 1. 2024 z <https://www.czso.cz/documents/10180/191095581/cisc011124analyza.pdf/39f39cb8-80b7-4b32-a73f-792e2bd2c0dd?version=1.0>
- Český statistický úřad (2024c). *Šetření průměrných cen vybraných výrobků – pohonné hmoty a topné oleje – časové řady*. Dostupné 18. 3. 2024 z <https://www.czso.cz/csu/czso/setreni-prumernych-cen-vybranych-vyrobku-pohonne-hmoty-a-topne-oleje-casove-rady>
- Forbes Česko (2023). *25 procent. Turecká centrální banka nečekaně zvýšila základní úrokovou sazbu*. <https://forbes.cz/25-procent-turecka-centralni-banka-necekane-zvysila-zakladni-urokovou-sazbu/>
- Jílek, J. (2013). *Finance v globální ekonomice II. Měnová a kurzová politika*. Grada Publishing.
- Jurečka, V., Macháček, M., Hlaváček, K., Jánošíková, I., Paličková, I., Spáčilová, L. & Wroblowský, T. (2023). *Makroekonomie* (4.vydání). Grada Publishing.
- Karakas, B. & Spicer, J. (2024). *Turkey central bank chief quits, citing need to protect her family*. Reuters. <https://www.reuters.com/markets/turkey-central-bank-chief-resigns-after-aggressive-rate-hikes-2024-02-02/>
- Kracík, L. (2014). *Jak dopadají kolísající měny na ekonomiku?* <https://www.mesec.cz/clanky/jak-dopadaji-kolisajici-meny-na-ekonomiku/>
- Kütner, D. (2023). *Jaká je inflace ve světě? Padaly rekordy staré desítky let*. Newstream. Dostupné 20. 10. 2023 z <https://www.newstream.cz/money/evropou-obchazi-strasidlo-inflace-nekde-je-nejvyssi-za-desitky-let>
- Mankiw, Gregory N. (2009). *Zásady ekonomie*. Grada Publishing.
- Matějček, M. (2022). *V Turecku s jejich slábnoucí měnou raketově roste cena energií*. Volty. <https://www.volty.cz/2022/09/02/v-turecku-s-jejich-slabnouci-menou-raketove-roste-cena-energii/>
- Matoušek, J. (2023). *Turci postavili národní auto, kvůli kterému mění zákony. Letos se o něj bude losovat*. Aktuálně.cz. <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/auto/elektromobilita/turecke-narodni-auto/r~fbc0b204ca4911ed82b7ac1f6b220ee8/>
- Molnár, V. (2021). *Povinné minimální rezervy*. Česká národní banka. https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Povinne-minimalni-rezervy/

MONETA Money Bank (n. d.). *Co je to repo sazba?* <https://www.moneta.cz/slovník-pojmu/detail/repo-sazba>

Nejvyšší kontrolní úřad (2023). *Hospodaření ČR v roce 2022: nejrychleji se zadlužující země, pátá nejvyšší inflace v EU, historicky nejvýraznější pokles reálných mezd.* <https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/hospodareni-cr-v-roce-2022:-nejrychleji-se-zadluzujici-zeme--pata-nejvyssi-inflace-v-eu--historicky-nejvyraznejsi-pokles-realnych-mezd-id13376/>

Revenda, Z. (2011). *Centrální bankovníctví* (3.vydání). Management Press.

Revenda, Z., Dvořák, P., Musílek, P., Kodera, J. & Mandel, M. (2012). *Peněžní ekonomie a bankovníctví* (5.vydání). Management Press.

Široký, M. (2024). *Proč není dobrý nápad snižovat úrokové sazby příliš rychle.* Novinky.cz <https://www.novinky.cz/clanek/komentare-komentar-proc-neni-dobry-napad-snizovat-urokove-sazby-prilis-rychle-matej-siroky-40457788>

Trading Economics (2024a). *Czech Republic Inflation rate.* Dostupné 18. 3. 2024 z <https://tradingeconomics.com/czech-republic/inflation-cpi>

Trading Economics (2024b). *Czech Republic Unemployment Rate.* Dostupné 18. 3. 2024 z <https://tradingeconomics.com/czech-republic/unemployment-rate>

Trading Economics (2024c). *Turkey Interest Rate.* Dostupné 10. 3. 2024 z <https://tradingeconomics.com/turkey/interest-rate>

Trading Economics (2024d). *Turkey Money Supply M1.* Dostupné 10. 3. 2024 z <https://tradingeconomics.com/turkey/money-supply-m1>

Trading Economics (2024e). *Turkey Money Supply M2.* Dostupné 10. 3. 2024 z <https://tradingeconomics.com/turkey/money-supply-m2>

Trading Economics (2024f). *Turkey Money Supply M3.* Dostupné 10. 3. 2024 z <https://tradingeconomics.com/turkey/money-supply-m3>

TRT World (2023). *Turkish Central Bank raises interest rate by 250 basis points.* <https://www.trtworld.com/turkiye/turkish-central-bank-raises-interest-rate-by-250-basis-points-16332001>

Tuleja, P., Majerová, I. & Nezval, P. (2006). *Základy makroekonomie.* Computer Press.

Turak, N. (2024). *Turkey ends hiking cycle after 8 months, holding key rate at 45 %.* CNBC. <https://www.cnbc.com/2024/02/22/turkey-holds-interest-rate-at-45percent-for-first-time-after-8-months-of-hikes.html>

Turkish Statistical Institute (2020). *Quarterly Gross Domestic Product, Quarter IV: October-December, 2019.* Dostupné 9. 3. 2024 z <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Quarterly-Gross-Domestic-Product-Quarter-IV:-October-December,-2019-33603>

Turkish Statistical Institute (2021). *Quarterly Gross Domestic Product, Quarter IV: October-December, 2020.* Dostupné 9. 3. 2024 z <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Quarterly-Gross-Domestic-Product-Quarter-IV:-October-December,-2020-37180&dil=2>

Turkish Statistical Institute (2022). *Quarterly Gross Domestic Product, Quarter IV: October-December, 2021.* Dostupné 9. 3. 2024 z

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Quarterly-Gross-Domestic-Product-Quarter-IV:-October-December,-2021-45548&dil=2>

Turkish Statistical Institute (2023). *Quarterly Gross Domestic Product, Quarter IV: October-December, 2022*. Dostupné 9. 3. 2024 z <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Quarterly-Gross-Domestic-Product-Quarter-IV:-October-December,-2022-49664&dil=2>

Turkish Statistical Institute (2024a). *Quarterly Gross Domestic Product, Quarter IV: October-December, 2023*. Dostupné 9. 3. 2024 z <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Quarterly-Gross-Domestic-Product-Quarter-IV:-October-December,-2023-53756&dil=2>

Turkish Statistical Institute (2024b). *Labour Force Statistics, December 2023*. Dostupné 19. 2. 2024 z <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Labour-Force-Statistics-December-2023-49379>

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (2024). *Inflation report*. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/f14670e6-031d-4dcc-8d12-d1811f316bf3/Inflation+Report+2024i.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-f14670e6-031d-4dcc-8d12-d1811f316bf3-oVRUwXn>

Türkiye İhracatçılar Meclisi (2024). *İşsizlik Sigortası Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Yayınlandı*. Dostupné 15. 2. 2024 z <https://tim.org.tr/tr/issizlik-sigortasi-kanunu-ile-bazi-kanunlarda-degisiklik-yapilmasina-dair-k>

Türkiye Petrolleri (2024). *Geçmiş dönem akaryakıt fiyatlarını görüntülemek için haritadan şehir seçiniz*. Dostupné 15. 2. 2024 z <https://www.tppd.com.tr/gecmis-akaryakit-fiyatları?id=7&county=72&StartDate=01.01.2021&EndDate=31.01.2024>

Voženílek, L. (2023a). *Koruna je nejsilnější od léta 2008, prolomila hranici 23,50 koruny za euro*. Seznam zprávy. <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-finance-byznys-meny-kryptomeny-koruna-zdolava-dalsi-barieru-euro-stoji-mene-nez-2360-kc-226751>

Úřad práce ČR (2023). *Nezaměstnanost zůstala v listopadu na říjnových 3,5 %, z evidence odešlo přes 36 tisíc lidí*. Tisková zpráva. Dostupné 1. 2. 2024 z https://www.uradprace.cz/documents/37855/3463287/TZ_nezamestnanost_listopad2023.pdf/f6581dfa-6a25-efdb-7f31-512a94df1b5f

Voženílek, L. (2023b). *Už rok ČNB brání korunu. Na „doping“ utratila přes 600 miliard*. Seznam zprávy. <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-finance-uz-rok-cnb-brani-korunu-na-doping-utratila-uz-pres-600-miliard-korun-227037>

Xe (2024). *US Dollar to Turkish Lira Exchange Rate Chart*. Dostupné 16. 2. 2024 z <https://www.xe.com/currencycharts/?from=USD&to=TRY&view=5Y>

Ycharts (2024a). *Turkey Inflation Rate*. Dostupné 9. 3. 2024 z https://ycharts.com/indicators/turkey_inflation_rate

Ycharts (2024b). *Turkey Inflation Rate: Food*. Dostupné 9. 3. 2024 z https://ycharts.com/indicators/turkey_inflation_rate_food

Ycharts (2024c). *Turkey Inflation Rate: Energy*. Dostupné 9. 3. 2024 z https://ycharts.com/indicators/turkey_inflation_rate_energy

Seznam tabulek

Tab. 1: Typy úrokových sazeb vzhledem k typu měnové politiky	12
Tab. 2: Kanály pro zvyšování či snižování budoucí inflace	15
Tab. 3: Nezaměstnanost v datech.....	33
Tab. 4: Daňové zatížení na produktu společnosti Apple.....	54

Seznam obrázků

Obr. 1: Expanzivní a restriktivní měnová politika.....	11
Obr. 2: Transmisní měnová politika	13
Obr. 3: Kanály transmisního mechanismu měnové politiky.....	14
Obr. 4: Funkce centrální banky.....	16
Obr. 5: Měnové trhy s Eurem a Českou korunou	23
Obr. 6: Peněžní agregáty.....	25
Obr. 7: Vývoj meziročního HDP v České republice do 4.čtvrtletí 2023	27
Obr. 8: Vývoj míry inflace v České republice	27
Obr. 9: Indexy spotřebitelských cen (stejně období předchozího roku = 100).....	28
Obr. 10: Indexy spotřebitelských cen (stejně období předchozího roku = 100).....	28
Obr. 11: Vývoj cen pohonných hmot v období 2020 až 2024	29
Obr. 12: Vývoj 2T repo sazby v České republice	30
Obr. 13: Měsíční vývoj nezaměstnanosti v období leden 2019 – leden 2024	32
Obr. 14: Vývoj průměrné výše podpory v nezaměstnanosti v ČR	33
Obr. 15: Vývoj výše devizových rezerv ČNB – Euro	34
Obr. 16: Vývoj kurzu české koruny vůči euru (prosinec 2019 – leden 2024).....	35
Obr. 17: Příspěvky k roční míře růstu agregátu M3 v %.....	36
Obr. 18: Meziroční reálná změna HDP od roku 2019 do roku 2023.....	38
Obr. 19: Vývoj měsíční inflace v Turecké republice (2020–2024)	39
Obr. 20: Vývoj inflace v sektoru potravin	40
Obr. 21: Vývoj cen pohonných hmot v provincii Antalya – Antalya.....	41
Obr. 22: Vývoj inflace v sektoru energií	42
Obr. 23: Vývoj míry nezaměstnanosti od prosince 2021 do prosince 2023	43
Obr. 24: Zvyšování minimální mzdy v letech 2014 až 2024.....	44
Obr. 25: Historický vývoj konverze – americký dolar (USD) a turecká lira (TL)	45

Obr. 26: Vývoj základní úrokové sazby TCMB k únoru 2024	46
Obr. 27: Vývoj peněžního agregátu M1	47
Obr. 28: Vývoj peněžního agregátu M2	47
Obr. 29: Vývoj peněžního agregátu M3	48
Obr. 30: Vývoj cen sledovaných produktů v obchodě A101	51
Obr. 31: Vývoj cen sledovaných produktů ve společnosti Apple	52
Obr. 32: Vývoj cen sledovaných služeb u společnosti Netflix	54

Abstrakt

Černý, R. (2024). *Měnová politika centrálních bank a její vliv na makroekonomický vývoj v České republice a v Turecké republice* [Bakalářská práce, Západočeská univerzita v Plzni].

Klíčová slova: měnová politika, centrální banka, centrální bankovníctví, hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost, měnový kurz, peněžní agregát, Česká republika, Turecká republika, Česká národní banka, Turecká centrální banka

Bakalářská práce se zabývá měnovou politikou centrálních bank v České republice a v Turecké republice. Cílem práce je analyzovat, zhodnotit a následně navrhnout nová opatření a doporučení v oblasti měnové politiky v obou zmíněných zemích, respektive v ekonomikách.

Práce je rozdělena do pěti základních kapitol. První kapitola pojednává o měnové politice, centrálních bankách a popisuje konkrétní nástroje měnové politiky. Ve druhé kapitole autor popisuje základní makroekonomické ukazatele, které jsou zde teoreticky vysvětleny a následně prakticky užity ve třetí kapitole této práce. Třetí kapitola je rozdělena na dvě podkapitoly, které se zvláště věnují České republice a Turecké republice. Zde jsou pro jednotlivé ekonomiky využity stejné makroekonomické ukazatele, které byly v předchozí kapitole teoreticky popsány. Čtvrtá kapitola se věnuje vlastnímu, nereprezentativnímu sledování autora v Turecké republice a jsou zde zahrnuty jím vybrané produkty a služby. Pátá kapitola představuje vlastní návrh řešení autora pro obě zmíněné ekonomiky a doporučení pro kroky centrálních bank a státních institucí v České a v Turecké republice, které by měly vést ke zlepšení měnové politiky. V závěru práce se poukazuje na nutnost přijetí pevných opatření v měnové politice proti vysoké inflaci v České republice a v Turecké republice, s důrazem na nezávislost centrálních bank a fiskální zodpovědnost.

Abstract

Černý, R. (2024). *Monetary policy of central banks and its impact on macroeconomic developments in the Czech Republic and the Republic of Turkey* [Bachelor Thesis, University of West Bohemia].

Key words: monetary policy, central bank, central banking, gross domestic product, inflation, unemployment, exchange rate, monetary aggregate, Czech Republic, Republic of Turkey, Czech National Bank, Central Bank of Turkey

The bachelor thesis deals with the monetary policy of central banks in the Czech Republic and the Republic of Turkey. The thesis aims to analyse, evaluate, and subsequently propose new measures and recommendations in the field of monetary policy in both countries and economies.

The thesis is divided into five main chapters. The first chapter deals with monetary policy, and central banks and describes specific monetary policy instruments. In the second chapter, the author describes the basic macroeconomic indicators, which are theoretically explained and then practically used in the third chapter of this thesis. The third chapter is divided into two subchapters, which deal separately with the Czech Republic and the Republic of Turkey. Here the same macroeconomic indicators that were theoretically described in the previous chapter are used for each economy. The fourth chapter is devoted to the author's own, non-representative observation in the Republic of Turkey and includes his selected products and services. The fifth chapter presents the author's own proposed solutions for the two economies and recommendations for actions by central banks and government institutions in the Czech Republic and the Republic of Turkey that should lead to improved monetary policy. The thesis concludes by pointing out the necessity of taking firm monetary policy measures against high inflation in the Czech Republic and the Republic of Turkey, with emphasis on central bank independence and fiscal responsibility.